

*Selvbiografi.*¹⁾

EN tysk Forlægger har anmodet mig om at levere en Skildring af min Aands og Karakters Udvikling sammen med en selvbiografisk Skitse; jeg kom til at tænke over, at Forsøget kunde more mig og maaske ogsaa interessere mine Børn og Børnebørn. Jeg ved i alt Fald, at det vilde have interesseret mig i høj Grad, om jeg kunde have læst selv en nok saa kort og ufuldstændig Beretning om min Bedstefader, om hvad han tænkte og tog sig for, og hvorledes han arbejdede, naar den blot var skrevet af ham selv. Jeg har forsøgt at behandle det følgende, som om jeg var en død Mand, der fra en anden Verden ser tilbage paa sit eget Liv. Og jeg har heller ikke fundet det vanskeligt, thi mit Liv er snart forbi. Hvad Sprogformen angaar har jeg ikke gjort mig nogen Umage.

Jeg blev født i Shrewsbury den 12. Februar 1809, og mine tidligste Erindringer gaar kun tilbage til nogle faa Maaneder over fire Aars Alderen, da vi rejste til et Badested i Nærheden af Abergele, og jeg mindes ganske dunkelt nogle Begivenheder og Steder derfra.

Min Moder døde i Juli 1817, da jeg var lidt over otte Aar gammel, og mærkeligt nok kan jeg næppe erindre andet om hende end hendes Dødsleje, hendes sorte Fløjelskaabe og hendes snurrigt indrettede Sybord. Samme Aar, om Foraaret, begyndte jeg at gaa i Skole i Shrewsbury og blev der et Aar. Jeg har siden hørt, at jeg var meget mere tungnem end min yngre Søster Catharina, og jeg tror, at jeg i mange Henseender var en slem Knægt. Paa det Tidspunkt, da jeg gik i Skole²⁾ her, var min Interesse for Naturhistorie, og især min Lyst til at samle, allerede vel udviklet. Jeg søgte at

lære Planternes Navne og samlede paa alt muligt: Muslingeskaller, Laksegl, Franko-Konvolutter, Mønter og Mineraler. Den Lidenskab for at samle, som gør et Menneske til systematisk Naturforsker, Kunstelsker eller Genier, var meget stærk hos mig, og var tydeligt nok medfødt, eftersom ingen af mine Sødskende nogensinde har kendt til denne Lyst.

En lille Begivenhed fra dette Aar har sat sig meget fast i min Hukommelse, og jeg haaber, Grunden hertil er den, at min Samvittighed siden har følt sig stærkt foruroliget derover; Begivenheden er mærkelig, fordi den viser, at jeg øjensynlig allerede i denne unge Alder interesserede mig for Planternes Variabilitet! Jeg fortalte en anden lille Dreng (jeg tror, det var Leighton³), som senere blev en bekendt Lichenolog og Botaniker), at jeg kunde frembringe forskelligt farvede Aurikler og Primula'er ved at vande dem med visse farvede Vædsker, hvilket naturligvis var en frygtelig Fabel, og noget, som jeg aldrig havde prøvet. Jeg maa ogsaa her tilstaa, at jeg som lille havde stor Lyst til at fortælle smaa usandfærdige Historier, og jeg gjorde det altid for at vække Opmærksomhed. Saaledes samlede jeg engang en stor Portion fin Frugt fra min Faders Træer, gemte den i Buskadset og løb hæsblæsende afsted for at sprede den Nyhed, at jeg havde opdaget en Mængde stjaalen Frugt.

Jeg maa have været en meget naiv lille Fyr, da jeg begyndte at gaa i Skole. En Dreng ved Navn Garnett tog mig en Dag med ind i en Bagerbutik, hvor han købte nogle Kager, som han ikke betalte, da han havde Kredit dér. Da vi kom ud, spurgte jeg ham, hvorfor han ikke betalte dem, og han svarede straks: „Ih, ved du ikke engang, at min Onkel overdrog Byen en stor Sum Penge paa den Betingelse, at enhver Forretningsmand ganske gratis skulde give hvad som helst, der blev forlangt til den, som gik med hans gamle Hat og svingede den paa en bestemt Maade,“ og saa viste han mig, hvorledes man skulde svinge Hatten. Derpaa gik han ind i en anden Forretning, hvor han havde Kredit, og forlangte nogle Smaating; han svingede Hatten paa den bestemte Maade og fik naturligvis Sagerne uden at betale. Da vi kom udenfor, sagde han: „Hvis du nu har Lyst til at gaa alene ind i den Bagerbutik (jeg husker endnu ganske tydeligt, hvor den laa), saa skal du faa Lov til at laane min Hat, og saa faar du alt, hvad du vil have, bare du svinger den paa den rigtige Maade.“ Jeg tog med Glæde mod dette ædelmodige Til-

bud og gik ind og forlangte nogle Kager; jeg svingede den gamle Hat og skulde lige til at gaa ud af Butikken, da Bageren fór saa voldsomt ind paa mig, at jeg tabte Kagerne og flygtede, som om Livet stod paa Spil; til min Forbavselse blev jeg modtaget med en skraldende Latter fra min falske Ven Garnett.

Jeg maa sige til min Ros, at jeg som Dreng var meget medfølelende; men dette skyldtes fuldstændig mine Søstres Vejledning og Eksempel. Jeg tvivler stærkt paa, om Medfølelse er en medfødt Egenskab eller ikke. Jeg holdt uhyre meget af at samle Æg; men jeg tog aldrig mere end ét Æg af hver Rede, undtagen ved en enkelt Lejlighed, da jeg tog dem allesammen, ikke fordi de var sjældne, men nærmest af en Slags Vigtighed. Jeg havde stor Lyst til at fiske, og kunde sidde i Timevis ved en Flod eller Søbred og passe paa Floddet; paa Maer⁴) fik jeg at vide, at jeg kunde dræbe Ormene med Saltvand, og fra den Dag af satte jeg aldrig en levende Orm paa Krogen, selv om Udbyttet maaske nok blev mindre derved.

Engang mens jeg var ganske lille og gik i Skolen derhjemme, eller maaske endnu før den Tid, begik jeg en Grusomhed; jeg slog en Hundehvalp, og jeg tror nok, det kun var for at nyde Følelsen af min egen Magt; Slagene kunde ganske vist ikke have været meget haarde, thi Hvalpen hylede ikke — det er jeg sikker paa, da det skete nær ved Huset. Denne Handling tyngede min Samvittighed stærkt, hvad der fremgaar af, at jeg endnu tydeligt husker det Sted, hvor Raaheden blev begaaet. Den tyngede mig nok saa meget des mere, som min Interesse for Hunde baade dengang og mange Aar senere var en ren Lidenskab. Det saa ud, som om Hundene forstod dette, thi jeg var dreven i at erobre deres Hengivenhed fra deres Herrer.

Jeg mindes kun én Begivenhed til fra det Aar, jeg gik i Mr. Case's Skole, nemlig en Dragons Begravelse; det er forbavsende, saa tydeligt jeg endnu kan se Hesten med Mandens tomme Støvler og hans Karabin hængende ved Sadlen, samt Skydningen over Graven. Denne Scene rørte i høj Grad, hvad der i mig fandtes af digterisk Fantasi.

Sommeren 1818 kom jeg i Dr. Butler's store Skole i Shrewsbury og gik der i syv Aar indtil Midsommer 1825, da jeg var seksten Aar gammel. Jeg boede paa denne Skole, saa jeg havde den store Fordel at leve et rigtigt Skoledrengeliv; men da jeg ikke havde stort mere

end en Fjerdingvej til mit Hjem, løb jeg ofte dertil i de større Mellemrum mellem Skoletiden og det Tidspunkt, da alt dér blev lukket for Natten. Jeg tror, at det i mange Maader var heldigt for mig, idet jeg derved holdt min Hengivenhed og Interesse for Hjemmet vedlige. Jeg husker, at jeg i den første Del af mit Skoleliv ofte maatte løbe meget hurtigt for at være tilbage til rette Tid, og da jeg var let til Bens, lykkedes det som Regel; men naar det kneb, bad jeg meget inderligt Gud om Hjælp, og jeg husker godt, at jeg tilskrev Bønnerne og ikke mine raske Ben det gode Resultat; jeg forundrede mig tit over al den Hjælp, jeg stadig fik.

Jeg har hørt af min Fader og mine Søstre, at jeg som ganske ung havde stor Lyst til ensomme Spadsereture, men hvad jeg dengang tænkte over, ved jeg intet om. Jeg hensank ofte i mine egne Betragtninger, og engang da jeg gik hjem fra Skole over de gamle Fæstningsværker, der laa rundt om Shrewsbury, og som var bleven indrettede til offentlig Spadseresti uden Rækværk paa den ene Side, gik jeg i Tanker ved Siden af og trillede ned. Selv om det kun drejede sig om syv eller otte Fod, var den Mængde Tanker, som ved dette korte, men pludselige og ganske uventede Fald fór gennem min Hjerne, ganske forbavsende og synes næppe foreneligt med det, som jeg tror, Fysiologerne har villet bevise, at enhver Tanke kræver et vist Maal af Tid.

Der kunde næppe have været noget værre for min Aandsudvikling end Dr. Butler's Skole, eftersom den var strængt klassisk; naar undtages en Smule af Oldtidens Geografi og Historie lærtes der intet andet. Som Opdragelsesmiddel var Skolen for mit Vedkommende fuldstændig værdiløs. Hele mit Liv igennem har jeg saa omtrent været ude af Stand til at lære Sprog. Der blev lagt særlig Vægt paa at lave Vers, og dette lærte jeg aldrig. Jeg havde mange Venner og fik af dem en stor Samling gamle Vers; naar jeg flikkede dem sammen, kunde jeg, oftest dog ved andre Drenges Hjælp, behandle et hvilket som helst Emne. Det var ligeledes meget vigtigt at lære den foregaaende Dags Lektier udenad, noget, der faldt mig let; ofte lærte jeg 40—50 Vers af Virgil eller Homér under Morgenandagten. Denne Øvelse var imidlertid fuldstændig hen i Vejret, thi efter to Døgn's Forløb var hvert eneste Vers glemt. Jeg var ikke doven, og naar lige undtages Verse-mageriet arbejdede jeg som Regel samvittighedsfuldt med mine Klassikere uden at bruge Oversæt-

telser. Det eneste, jeg havde Fornøjelse af under disse Studier, var nogle af Horats's Ode; dem beundrede jeg i høj Grad. Da jeg gik ud af Skolen, var jeg i Forhold til min Alder hverken blandt de bedste eller blandt de daarligste, og jeg tror nok, at jeg baade af mine Lærere og af min Fader blev betragtet som en ganske almindelig Skoledreng, saaledes som den Slags er flest, snarere under end over Grænsen for den jævne Begavelse. Til min dybeste Ydmygelse sagde min Fader en Gang til mig: „Du gider kun gaa paa Jagt, passe Hunde og fange Rotter, og du bliver til Skam og Skændsel for dig selv og hele din Familie.“ Men min Fader maa have været meget vred og lidt uretfærdig, da han sagde saaledes; han var ellers den venligste Mand, jeg nogensinde har kendt, og jeg elsker hans Minde af hele mit Hjerte.

Naar jeg nu, saa godt det lader sig gøre, ser tilbage paa min Karakter, som den var i min Skoletid, finder jeg af Egenskaber, som paa denne Tid lovede godt for Fremtiden, kun disse, at jeg havde stærke og forskelligartede Interesser, megen Iver for det, der optog mig, og en levende Lyst til at forstaa alt, hvad der var indviklet. Jeg fik Undervisning i Euclid af en Privatlærer, og jeg husker tydeligt den store Tilfredsstillelse, som de klare geometriske Beviser skaffede mig. Jeg husker lige saa tydeligt den store Glæde, som min Onkel (Francis Galtons Fader) gjorde mig, da han forklarede mig Principperne for Brugen af Nonius paa et Barometer. Hvad mine andre, mere uvidenskabelige Interesser angaar, holdt jeg af at læse alle mulige Bøger; ofte sad jeg i Timevis i en af Skolens store Vinduesfordybninger, hensunken i Studiet af Shakespeares historiske Skuespil. Jeg læste ogsaa andre Digterværker, f. Eks. Thomson's „Aarstiderne“ og de nylig udkomne Værker af Byron og Scott. Jeg husker dette, fordi jeg senere hen i Livet, til min store Beklagelse, mistede Interessen for al Slags Digtekunst, Shakespeares medregnet. Medens jeg taler om min Sans for Digtekunst, maa jeg tilføje, at jeg i Aaret 1822, under en Ridetur paa Grænsen af Wales, følte en stærk Sans for Naturskønhed vaagne i mig, og denne har holdt sig længere end alle andre æstetiske Interesser.

I mine tidligste Skoleaar havde en af Drengene et Eksempplar af „Verdens Undere“, som jeg ofte læste, og jeg diskuterede sammen med nogle andre Drenges Sandsynligheden i dens Beretninger; jeg tror nok, at det var denne Bog, som først bragte Ønsket om at rejse

til fjerne Lande frem i mig, et Ønske som endelig blev opfyldt ved Rejsen med „Sporhunden“. I den sidste Del af min Skoletid havde jeg en voldsom Lyst til Jagt; ingen kunde have udvist større Iver for den helligste Sag, end jeg for at skyde Fugle. Jeg husker tydeligt, da min første Snejpe faldt; min Bevægelse var saa stor, og mine Hænder rystede saa stærkt, at jeg kun med stor Vanskelighed fik ladet min Bøsse igen. Denne Lyst varede meget længe, og jeg blev en meget god Skytte. Da jeg var i Cambridge, øvede jeg mig i at lægge an foran et Spejl, saa jeg kunde se, om jeg tog ordentligt Sigte. En anden og bedre Metode var at faa en Ven til at svinge et brændende Lys og saa skyde mod det med løst Krudt; naar jeg havde sigtet rigtigt, blev Lyset blæst ud ved det svage Pust fra Bøsepiben. Naar Fænghætten eksploderede, kom der et skarpt Smæld, og jeg fik at vide, at Skolens Inspektør ofte bemærkede: „Jeg forstaar ikke, hvorfor Mr. Darwin i Timevis staar og knalder med en Pisk oppe paa sit Værelse; jeg hører tit Smældene, naar jeg gaar under hans Vindue.“

Blandt Skolekammeraterne havde jeg mange Venner, som jeg satte megen Pris paa, og jeg tror, at jeg dengang følte Trang til at stifte Venskaber.

Hvad Videnskaben angaar, saa fortsatte jeg min ivrige Indsamlen af Stenarter, men ganske uden nogen Metode; det hele, jeg brød mig om, var at finde en Stenart, som var ny for mig, og at klassificere dem prøvede jeg næppe paa. Insekterne har jeg dog nok behandlet lidt grundigere, thi da jeg var ti Aar gammel (1819), var jeg paa en tre Ugers Tur til Plas Edwards ved Kysten af Wales, hvor jeg følte mig meget interesseret og overrasket ved at finde et stort, sort og skarlagenrødt, tægeagtigt Insekt, mange Sommerfugle (*Zygæna*) og en Sandløber (*Cicindela*), som ikke findes i Shropshire. Jeg havde næsten bestemt mig til kun at samle paa de Insekter, som jeg fandt døde, thi efter at have raadført mig med min Søster, var jeg kommen til den Overbevisning, at det ikke var rigtigt at dræbe Insekter blot for at samle paa dem. Da jeg havde læst White's „Selborne“, fandt jeg stor Fornøjelse i at studere Fuglenes Færd og gjorde endog Notitser om disse Ting. Jeg husker, at jeg i min Enfoldighed ikke kunde forstaa, hvorfor ikke enhver fornuftig Mand blev Ornitholog.

Mod Slutningen af mit Skoleliv arbejdede min Broder ivrigt med

Kemi og indrettede et lille Laboratorium med passende Apparater i Haveskuret derhjemme; jeg fik Lov til at være hans Assistent og hjælpe ham med de fleste af hans Forsøg. Han fremstillede alle Slags Luftarter og mange kemiske Forbindelser, og jeg læste omhyggeligt adskillige Bøger om Kemi, f. Eks. Henry og Parke's „Kemiens Katekismus“. Faget interesserede mig i høj Grad, og vi arbejdede ofte til langt ud paa Natten. Dette var det bedste af min Skoledannelse, thi den viste mig i Praksis den eksperimentelle Videnskabs Betydning. Det kom paa en eller anden Maade ud over Skolen, at vi arbejdede med Kemi, og da noget saadant aldrig havde været kendt før, fik jeg Øgenavnet „Gas“. Jeg blev ogsaa en Gang offentlig irettesat af Overlæreren, Dr. Butler, fordi jeg spildte min Tid paa saadanne unyttige Ting; han kaldte mig ganske uretfærdigt en „poco curante“, og da jeg ikke forstod Meningen hermed, forekom det mig at være en frygtelig Bebrejdelse.

Da jeg ikke fik noget ud af min Skolegang, tog min Fader mig klogelig ud noget tidligere, end det ellers var almindeligt, og sendte mig i Oktober 1825 til Universitetet i Edinburgh sammen med min Broder; dér opholdt vi os saa i to Aar. Min Broder skulde fuldende sine medicinske Studier, skønt jeg ikke tror, han nogensinde havde til Hensigt at praktisere, og jeg kom der for, at paa-begynde mine. Kort Tid efter fik jeg af forskellige smaa Omstændigheder Vished for, at min Fader vilde efterlade en saa stor Formue, at jeg hele mit Liv kunde leve ret komfortabelt; men skønt jeg aldrig tænkte, at jeg skulde blive saa rig, som jeg nu er, var dog den nævnte Overbevisning tilstrækkelig til at tæmme en nok saa ivrig Bestræbelse for at studere Medicin.

Undervisningen i Edinburgh foregik udelukkende gennem Forelæsninger, og disse var, med Undtagelse af Hope's over Kemi, ganske utænkelig slette; i Sammenligning med Studiet efter Bøger er der efter min Mening ingen Fordele, men ikke faa Mangler ved Forelæsninger. Blandt mine skrækkeligste Minder staar Dr. Duncans Forelæsninger over Lægemidlerne, som jeg hørte om Vinteren Klokken otte om Morgen. Dr. *** gjorde sine Forelæsninger over Menneskets Anatomi lige saa aandløse, som han selv var, og Æmnet var mig modbydeligt. Det har vist sig at være en af de føleligste Mangler i mit Liv, at jeg ikke blev tvunget til at dissekere; jeg vilde snart have overvundet min Modbydelighed, og Øvelsen vilde

have været aldeles uvurderlig for alle mine fremtidige Arbejder. Dette har været en ubodelig Skade, saa vel som min Umulighed til Tegning. Jeg besøgte ogsaa regelmæssigt Hospitalets kliniske Afdeling. Nogle af Tilfældene gjorde dybt Indtryk paa mig, og jeg ser endnu mange af dem tydeligt for mig, men jeg var ikke saa taabelig at lade dem afskrække mig fra at komme. Jeg forstaar ikke rigtigt, hvorfor denne Del af min medicinske Virksomhed ikke interesserede mig mere, thi hele Sommeren før jeg kom til Edinburgh, foretog jeg Sygebesøg hos nogle fattige Folk, hovedsagelig Børn og Kvinder, i Shrewsbury, nedskrev en saa fuldstændig Beretning om Tilfældene, som jeg kunde, med alle deres Symptomer og læste den op for min Fader, som opmuntrede mig til videre Undersøgelse og gav mig Raad angaaende den Medicin, jeg skulde bruge; denne sidste tilberedte jeg saa altid selv. En Gang havde jeg over en halv Snes Patienter, og jeg følte den mest levende Interesse for mit Arbejde. Min Fader, som uden Forbehold var den bedste Karakterkender, jeg nogensinde har truffet, erklærede, at jeg nok skulde faa Held med min Lægevirksomhed, idet han herved forstod, at jeg vilde faa mange Patienter. Han hævdede, at den vigtigste Betingelse for, at en Læge gjorde Lykke, var, at han indgød Tillid, men hvad der hos mig fandtes af Egenskaber, som kunde bibringe ham en saadan Tro, ved jeg ikke. Jeg var ogsaa et Par Gange paa Operationsstuen i Edinburghs Hospital og saa to modbydelige Operationer, den ene paa et Barn, men begge Gange trak jeg mig tilbage, før de var forbi. Jeg kom der aldrig mere, og ingen Overtalelse, tror jeg, kunde have været stærk nok til at bringe mig derhen igen; det var jo ogsaa længe før Kloroformens velsignede Dage. Disse to Tilfælde pinte mig i mange, mange Aar.

Min Broder blev kun ét Aar ved Universitetet, saa i det andet maatte jeg klare mig selv; dette var imidlertid en Fordel, da jeg derved stiftede Bekendtskab med adskillige unge Mænd, der interesserede sig for Naturvidenskab. En af disse var Ainsworth, som senere udgav sine Rejser i Assyrien; han var Geolog af den Werner'ske Skole og havde Kendskab til mange Ting. Dr. Coldstream var vidt forskellig fra ham; han var affekteret, formel, meget religiøs og godmodig; han udgav senere nogle gode zoologiske Afhandlinger. En tredje af disse var Hardie, som sikkert var bleven en dygtig Botaniker; han døde i en ung Alder i Indien. Endelig var

der Dr. Grant, som var en Del ældre end jeg, men hvorledes jeg lærte ham at kende, husker jeg ikke mere. Han udgav nogle udmærkede zoologiske Afhandlinger, saa blev han Universitetsprofessor i London, og udrettede nu intet mere for Videnskaben, noget, der altid har været mig ganske uforstaaeligt. Jeg kendte ham meget godt: han var tør og formel i sin Fremtræden, men gemte dog megen Begejstring under denne ydre Skal. En Dag, da vi spadserede sammen, brød han ligefrem ud i høje Lovprisninger over Lamarck og hans Tanker om Udviklingen. Jeg hørte til i stum Forbavselse, men saa vidt jeg ved, uden at det havde nogen Indflydelse paa mig. Jeg havde forhen læst min Bedstefaders *Zoonomia*, hvori lignende Anskuelser er fremført, ligeledes uden at det gjorde noget særligt Indtryk paa mig. At jeg allerede i min Ungdom hørte disse Teorier blive diskuterede og forsvarede, kan sikkerlig ikke desto mindre have gjort noget til, at jeg fremførte dem i en anden Form i min „Arternes Oprindelse“. Paa dette Tidspunkt nærede jeg stor Beundring for „*Zoonomia*“, men da jeg senere, efter ti til femten Aars Forløb, læste den igen, blev jeg meget skuffet, da den spekulative Del af Bogen var altfor stor i Forhold til Indholdet af Fakta.

Doktorerne Grant og Coldstream interesserede sig meget for Havets Dyreliv, og jeg var ofte med den første ude ved Strandpytterne for at samle Dyr, som jeg dissekerede saa godt, jeg kunde. Jeg blev ogsaa godt kendt med nogle af Newhaven-Fiskerne og gik undertiden ud med dem for at skrabe Østers; paa disse Ture fik jeg mange gode Ting. Men da jeg ikke havde nogen som helst Øvelse i at dissekere og kun ejede et usselt Mikroskop, blev mine Under søgelses Resultater kun tarvelige. Jeg gjorde dog en lille, interessant Opdagelse og gav i Begyndelsen af Aaret 1826 en kort Beretning derom i „*Plinian Society*“. Min Opdagelse bestod i, at de saakaldte Æg af *Flustra* (et Mosdyr) i Virkeligheden var Larver, idet de var i Stand til at bevæge sig selvstændigt ved Hjælp af Fimrehaar. I en anden lille Afhandling viste jeg, at de smaa, kuglerunde Legemer, som før var bleven opfattet som et yngre Stadium af *Fucus loreus* (en Art Blæretang) var Ægmasser af den ormlignende *Pondobtella muricata*.

„*Plinian Society*“ blev opretholdt af Professor Jameson, og var vistnok ogsaa bleven stiftet af ham. Foreningens Medlemmer var Studenter, der kom sammen i et af Universitetets Kælderværelser

for at oplæse og diskutere videnskabelige Afhandlinger. Jeg var til Stede hver Gang, og Møderne havde den gode Indflydelse paa mig, at de forøgede min Iver og bragte mig i Berøring med mine Kaldsfæller. En Aften traadte en stakkels ung Mand frem, og efter at han, gloende rød i Hovedet, havde staaet og stammet i det en pinlig lang Tid, fik han endelig frembragt følgende Ord i Sammenhæng: „Hr. Formand, jeg har glemt, hvad jeg skulde sige.“

Stakkelen saa ganske tilintetgjort ud, og alle Medlemmerne var saa overraskede, at ingen kunde samle sig til at hjælpe ham ud over Vanskelighederne. De Afhandlinger, som vi læste i vor lille Forning, kom ikke i Trykken, saa jeg fik ikke den Tilfredsstillelse at se min Afhandling paa Tryk; men jeg tror nok, at Dr. Grant omtalte min lille Opdagelse i sit udmærkede Skrift om Flustra.

Jeg var ogsaa Medlem af Royal Medical Society og overværede de fleste af Møderne; men da Emnerne var strengt medicinske, satte jeg ikke megen Pris paa dem. Meget af det, der blev forelagt her, var noget elendigt Snak, men der var ogsaa nogle gode Talere, af hvilke den ypperste var nuværende Sir J. Kay-Shuttleworth. Dr. Grant tog mig af og til med til Møderne i Wernerian Society, hvor der blev læst og diskuteret forskellige Afhandlinger om Naturhistorie; senere blev de trykt i „Transactions“. Der hørte jeg Audubon holde nogle interessante Foredrag om nordamerikanske Fugles Levevis, samtidig med at han noget uretfærdigt haanede Waterton. A propos! Der boede i Edinburgh en Neger, som havde rejst med Waterton, og som nu levede af at udstoppe Fugle, hvilket han gjorde fortræffeligt; hos ham fik jeg Undervisning i Kunsten, og jeg sad ofte længe hos ham, da han var en meget rar og intelligent Mand.

Leonard Horner indførte mig ogsaa en Gang til et Møde i „Royal Society of Edinburgh“, hvor jeg saa Sir Walter Scott paa Formandspladsen, og han gjorde overfor Forsamlingen en Undskyldning, fordi han ikke følte sig Pladsen voksen. Jeg betragtede baade ham og hele Scenen med megen Ærefrygt og Ærbødighed, og jeg tror, det skyldtes dette mit Ungdomsbesøg og min Nærværelse ved Royal Medical Society's Møder, at jeg, da jeg for faa Aar siden blev valgt til Æresmedlem i disse to Selskaber, betragtede det som en langt større Hæder end alle de andre Æresbevisninger, jeg har nydt. Hvis man dengang havde sagt mig, at det skulde ske, forsikrer jeg,

at jeg vilde have anset det for lige saa latterligt og utroligt, som hvis man havde spaaet mig, at jeg engang skulde blive Konge i England.

Det andet Aar, jeg var i Edinburgh, overværede jeg ***'s Forelæsninger over Geologi og Zoologi; men de var utrolig slette. Den eneste Indflydelse, de øvede paa mig, var en Beslutning om aldrig mere i hele mit Liv at læse en Bog om Geologi eller paa nogen som helst anden Maade studere den Videnskab. Dog tror jeg, at jeg var anlagt for en filosofisk Behandling af Faget; thi allerede to eller tre Aar før den Tid havde en gammel Mand, Mr. Cotton fra Shropshire, der var meget dygtig til at kende Stenarter, vist mig en stor Vandreblok i Shrewsbury, som man kaldte „Klokkestenen“; han gjorde mig opmærksom paa, at der ikke var en Klippe af den Slags Sten at finde, før man naaede Cumberland eller Skotland, og han forsikrede mig højt og helligt, at Verden vilde forgaa, før nogen vilde være i Stand til at forklare, hvorledes den Sten var kommet til at ligge, hvor den nu laa. Dette gjorde et dybt Indtryk paa mig, og jeg spekulerede længe over denne mærkelige Sten. Derfor følte jeg ogsaa en heftig Begejstring, da jeg første Gang læste om, at Isbjerge var i Stand til at rive store Klippeblokke med sig, og jeg var stolt af Geologiens Fremskridt. Det er ganske mærkværdigt, at jeg, der dog kun er syv og tresindstyve Aar gammel, har hørt en Professor paa en Ekskursion til Salisbury Craigs forklare en Grønstensgang med Mandelstens-Rande og hærdede Lag paa begge Sider som en Revne, der ovenfra er bleven fyldt med Aflejring — og det til Trods for, at Vulkaner omgav den paa alle Sider — samtidig med, at han tilføjede en spottende Bemærkning om, at der fandtes nogle, som paastod, at Fyldet var kommet nedefra i smeltet Tilstand. Naar jeg tænker tilbage paa denne Forelæsning, undrer det mig ikke, at jeg besluttede mig til aldrig at give mig af med Geologi.

Da jeg gik til ***'s Forelæsninger, blev jeg kendt med Musæets Direktør, Mr. Macgillivray, som senere skrev en stor og fortræffelig Bog om Skotlands Fugle. Jeg havde mangen en interessant naturhistorisk Debat med ham, og han var meget flink imod mig. Han forærede mig nogle sjældne Snegle; i den Tid samlede jeg paa Saltvands-Bløddyr, selv om det dog ikke var synderlig ivrigt.

Mine Sommerferier forløb i disse to Aar fuldstændig i Fornøjel-

ser, selv om jeg altid havde en eller anden Bog med, som jeg læste med Interesse. I Sommeren 1826 tog jeg Randselen paa Ryggen og foretog sammen med et Par Venner en Fodtur gennem det nordlige Wales og tilbagelagde gennemsnitlig $7\frac{1}{2}$ Mil om Dagen; blandt andet besteg vi Snowdon. Min Søster og jeg tog ogsaa en Ridetur i Nord-Wales; vor Bagage førtes til Hest efter os af Tjeneren. Efteraaret var helliget Jagtens Glæder, hovedsagelig hos Owens paa Woodhouse og hos min Onkel Jos (Josiah Wedgood, Søn af Etruria-Værkernes Grundlægger) paa Maer. Min Iver var saa stor, at jeg som Regel satte mine Vandstøvler til Rette ved Sengen, naar jeg gik til Ro, for ikke at spilde nogen Tid om Morgenen, naar jeg skulde have dem paa; ja ved en enkelt Lejlighed var jeg naaet ud til Godsets fjerneste Strækninger, endnu før det var bleven lyst; det var den 20. August paa en Urfugle-Jagt, og jeg travede rundt med Skytten hele Dagen gennem Lynghede og ungt, tæt Fyrrekrat.

Hele Sæsonen igennem holdt jeg nøjagtigt Regnskab med hver Fugl, jeg skød. En Dag, da jeg var paa Jagt paa Woodhouse med Kaptajn Owen, hans ældste Søn og hans Fætter, Major Hill, den senere Lord Berwick, som jeg satte megen Pris paa, blev jeg meget fornærmet, thi hver Gang, jeg fyrede og troede, jeg havde nedlagt en Fugl, begyndte straks en af dem at lade sin Bøsse og raabte: „Den maa Du ikke tælle med, jeg skød samtidig.“ Og Skytten, som forstod Meningen, holdt med dem.

Et Par Timer efter fortalte de mig Spøgen; men for mig var det ikke Spøg, da jeg havde skudt en hel Mængde Fugle, som jeg ikke havde Tal paa; jeg kunde derfor ikke føre dem paa Listen, hvilket jeg plejede at gøre paa den Maade, at jeg for hver slog en Knude paa et Stykke Snor, som jeg havde i Knaphullet. Det var det, mine falske Venner havde opdaget.

Hvor jeg dog nød Jagten! Men jeg tror, jeg halvvejs skammede mig over min Iver; thi jeg prøvede paa at overbevise mig selv om, at Jagt næsten var en intellektuel Beskæftigelse; det fordrede dog ikke saa lidt Dygtighed at dømme om, hvor Vildtet fandtes, og at føre Hundene godt.

Et af mine Efteraarsbesøg paa Maer i 1827 er mindeværdigt, fordi jeg dér mødte Sir J. Mackintosh, som besad det fineste Konversationstalant, jeg nogensinde har truffet. Jeg hørte siden, til min usigelige Stolthed og Glæde, at han havde sagt: „Der er noget ved

den unge Mand, som interesserer mig“. Det kan kun skyldes, at han opdagede den Interesse, hvormed jeg lyttede til alt, hvad han sagde; thi jeg var saa dum som en Gaas med Hensyn til alle de historiske, politiske og moral-filosofiske Problemer, han behandlede. Jeg tror ikke, det er nogen Skade til for en ung Mand at høre Ros fra en fremragende Personlighed; det hjælper ham til at trække de rette Grænser; ganske vist kan noget saadant jo ogsaa vække Forfængelighed.

Mine Besøg paa Maer de to eller tre følgende Aar var overmaade behagelige, rent bortset fra Efteraarsjagten. Livet dér var fuldstændig frit, Omegnen var indbydende til Spadsere- og Ride-ture, og om Aftenen førtes den behageligste Konversation, ikke saa personlig som den undertiden er det i større Familieselskaber; meget ofte forlystedes man ogsaa med Musik. Om Sommeren sad gerne hele Familien paa Trinene ved den gamle Søjlegang ud imod Blomsterhaven; den gamle Skovbakke lige overfor Huset spejlede sine Træer i Søen, hvor nu og da en enlig Fisk eller Vandfugl brød den blanke Flade. Intet har præget sig saa dybt i min Erindring som disse Aftener paa Maer. Jeg har ogsaa altid holdt saa meget af min Onkel Jos og nærede den største Agtelse for ham; han var tavs og reserveret, nærmest en Mand, der indgød Ærefrygt; men undertiden talte han frit ud til mig. Han var en Type paa en oprigtig og klart skuende Mand. Jeg tror ikke, at nogen jordisk Magt kunde have faaet ham til at vige en Tomme fra det, han ansaa for det rette. Jeg plejede for mig selv at karakterisere ham ved en af Horats's Oder, som jeg nu desværre næsten har glemt, men hvori de Ord forekommer: „nec vultus tyranni etc.“⁵⁾

Cambridge 1829—1831.

Efter at jeg havde tilbragt to Semestre i Edinburgh, opdagede min Fader, eller rettere sagt, han hørte det af min Søster, at jeg ikke kunde tænke mig at blive Læge; han foreslog mig da, at jeg skulde blive Præst. Han havde med Rette meget imod, at jeg hen-

levede mit Liv som en ørkesløs Sportsmand, hvilket ogsaa dengang nærmest saa ud til at være min Fremtidsplan. Jeg bad om Betænkningstid, da jeg efter mit ringe Kendskab til den Sag ikke var sikker paa, at jeg kunde skrive under paa alle den engelske Kirkes Lærdomme; men hvad det øvrige angik, havde jeg ikke noget imod at blive Landsbypræst. Jeg tog derfor omhyggeligt fat paa at læse „Pearson on the Creed“ og nogle andre teologiske Bøger, og da jeg ikke dengang nærede nogen som helst Tvivl om den strenge og bogstavelige Sandhed i hvert af Bibelens Ord, var jeg snart paa det rene med, at vor Trosbekendelse helt igennem kunde tages for gode Varer.

Naar jeg tænker paa, hvor rasende jeg er bleven angrebet af de ortodokse, saa forekommer det mig latterligt, at jeg selv engang havde i Sinde at blive Præst. Denne Hensigt, lige saa lidt som min Faders Ønske, blev ganske vist ikke formelt opgivet, men den døde en naturlig Død, da jeg som Naturforsker paa „Beagle“ forlod Cambridge. Hvis man kan stole paa Frenologerne, var jeg i én Retning vel skikket til at blive Præst. For nogle faa Aar siden fik jeg nemlig fra Sekretæren for et tysk psykologisk Selskab et Brev, hvori han indtrængende anmodede mig om at sende ham mit Fotografi, og nogen Tid efter fik jeg Meddelelserne fra et af Selskabets Møder, hvoraf det syntes at fremgaa, at min Hovedform havde været Genstand for offentlig Diskussion, og en af Talerne havde erklæret, at min Ærværdighedsknude var tilstrækkelig til ti Præster.

Da det nu var bestemt, at jeg skulde være Præst, maatte jeg nødvendigvis tage Ophold ved et af de engelske Universiteter og læse til Eksamen; men da jeg ikke havde aabnet en klassisk Bog, siden jeg forlod Skolen, opdagede jeg til min Skræk, at jeg i de to forløbne Aar, hvor utroligt det end lyder, havde glemt omtrent hver Stump af, hvad jeg havde lært, alt med Undtagelse af nogle faa græske Bogstaver. Jeg tog derfor ikke til Cambridge paa den almindelige Tid, i Oktober, men læste med en Privatlærer i Shrewsbury; først i 1828, efter Juleferien, kom jeg til Cambridge. Jeg indhentede snart, hvad jeg havde glemt af Skolelærdommen og kunde nogenlunde ordentligt oversætte lettere græske Bøger, som f. Eks. Homér og det nye Testamente.

Hvad Studierne angaar, var de tre Aar, jeg tilbragte i Cambridge, lige saa ørkesløse som Skoletiden og Opholdet i Edinburgh.

Jeg gjorde Forsøg paa at lære Matematik og rejste endog i Sommeren 1828 til Barmouth sammen med en Privatlærer, som imidlertid ikke var meget bevendt; men de Fremskridt, jeg gjorde, var ikke overraskende store. Arbejdet kedede mig, nærmest fordi jeg ikke kunde finde nogen Mening i Algebra'ens første Afsnit. Jeg ved nok, det var dumt, og jeg har ogsaa i Aarevis angret, at jeg ikke naaede saa vidt, at jeg i alle Tilfælde forstod nogle enkelte af Matematikens ledende Principper; de Mennesker, som kan det, synes at besidde en sjette Sans. Jeg tror imidlertid ikke, jeg vilde være naaet ret langt i denne Henseende.

Hvad mine klassiske Studier angaar, foretog jeg mig ikke noget, naar lige undtages, at jeg mødte til nogle tvungne Universitets-Forelæsninger, hvilket jeg dog forøvrigt kun gjorde for en Forms Skyld. I det andet Aar maatte jeg slide et Par Maaneder for at slippe igennem min Anden-Eksamen (Little-Go) og naaede det ogsaa. Det sidste Aar tog jeg ogsaa alvorligt fat for at faa Baccalaureus-Graden og genopfriskede mit Kendskab til Klassikerne samt Algebraen og Geometrien; den Interesse, jeg fra min Skoletid havde næret for denne sidste, var stadig den samme. For at opnaa Graden var det nødvendigt at sætte sig godt ind i Paley's „Evidences of Christianity“ og sammes „Moral Philosophy“. Dette gjorde jeg ogsaa, og jeg er vis paa, at jeg kunde have skrevet hele „Evidences“ aldeles korrekt, skønt naturligvis ikke med Paley's klare Sprog. Logiken i denne Bog saa vel som i hans „Natural Theology“ glædede mig lige saa meget som Euclid. Det omhyggelige Studium af disse Bøger, uden Forsøg paa at lære dem paa Remse, var, som jeg dengang mente og forøvrigt mener endnu, den eneste Del af mine akademiske Studier, som havde en Smule Betydning for min Aandsudvikling. Dengang analyserede jeg ikke Paley's Præmisses; jeg tog dem paa Tro og Love og følte mig tiltalt og overbevist af den lange Række Beviser. Da jeg kunde besvare Spørgsmaalene i Paley og klare Euclid ordentligt, samtidig med at jeg ikke faldt helt igennem paa Klassikerne, opnaaede jeg en god Plads blandt hoi polloi, d. e. den Klasse Mennesker, som ikke stræber efter Udmærkelserne. Forunderligt nok kan jeg ikke huske, hvor højt jeg naaede, men min Erindring svæver mellem det femte, tiende eller tolvte Navn paa Listen.⁶⁾

Ved Universitetet blev der afholdt offentlige Forelæsninger i

forskellige Fag, og det var en frivillig Sag, om man vilde give Møde ved disse eller ikke. Men jeg var i Edinburgh bleven saa led ved Forelæsninger, at jeg ikke engang kom til Sedgwick's formfuldendte og interessante Behandling af Geologien. Havde jeg gjort det, var jeg sandsynligvis bleven Geolog, længe før jeg blev det. Jeg overværede imidlertid Henslow's Forelæsninger over Botanik og satte megen Pris paa dem, fordi de var overmaade klare og blev ledsagede af fortræffelige Illustrationer, men jeg studerede ikke Botanik. Henslow tog ofte sine Elever og ældre Medlemmer af Universitetet ud paa Ekskursioner, enten til Fods eller, paa længere Ture, til Vogns, eller vi sejlede i en Baad ned ad Floden, og han behandlede da alle de sjældnere Planter og Dyr, vi traf paa. Disse Ekskursioner var aldeles udmærkede.

Selv om der, som jeg straks skal komme til, var noget godt ved mit Liv paa Cambridge, var dog den Tid, jeg tilbragte der, i sørgelig Grad spildt, ja næsten mere end spildt. Paa Grund af min Lidenskab for Jagt, og naar denne slog fejl, saa for Rideture gennem Landet, kom jeg i Lag med en hel Del udsvævende unge Mennesker af meget daarlig Karakter.

Vi spiste gerne til Middag sammen, men selv om der ogsaa ved Bordet var mere dannede Mennesker, drak vi undertiden for meget, og det endte som oftest med lystige Viser og Kortspil. Jeg ved nok, at jeg burde skamme mig over at have tilbragt Dage og Aftener paa den Maade, men nogle af mine Venner var meget behagelige, og vi var alle sammen i udmærket godt Humør, saa jeg kan alligevel ikke lade være at mindes den Tid med Glæde.

Ikke desto mindre tænker jeg med større Glæde tilbage paa, at jeg havde mange Venner af en hel anden Art. Jeg kom meget sammen med Whitley⁷), som senere blev Senior Wrangler (d. e. fik højeste Eksamens-Udmærkelse ved Universitetet); vi gik ofte lange Ture sammen. Han vakte hos mig Sansen for Malerier og gode Kobberstik, som jeg købte en Del af. Jeg gik tit paa Fitz-William Galleriet, og min Smag maa have været ret god, thi jeg beundrede de bedste Malerier og diskuterede dem med den gamle Inspektør. Jeg læste ogsaa med megen Interesse Sir Joshua Reynold's Bog. Selv om denne Sans for Kunst ikke var mig medfødt, varede den dog i adskillige Aar, og jeg havde megen Fornøjelse af Malerierne

i Londons Nationalgalleri. Sebastian del Piombo vakte ophøjede Følelser i mig.

Jeg kom ogsaa ind i en musikalsk Klike; jeg tror nok, det skete ved Hjælp af min trofaste Ven Herbert⁸), som tog en fin Eksamen ved Universitetet. Ved min Omgang med disse Mænd og ved at høre dem spille, kom jeg til at sætte stor Pris paa Musik, og jeg pleiede at indrette mine Spadsereture saaledes, at jeg hver Dag kunde høre Salmesangen i King's Collegiets Kapel. Dette var mig en stor Nydelse, og jeg blev ofte saa betaget, at jeg ligefrem kom til at ryste. Jeg er sikker paa, at det ikke var Affektation, eller at jeg blot troede, jeg nød det, thi jeg gik næsten altid alene til King's Collegiet, og jeg betalte ogsaa undertiden Kordrengene for at synge paa mit Værelse. Imidlertid er jeg saa fuldstændig umusikalsk, at jeg ikke kan høre, om en Tone er falsk, ej heller kan jeg slaa Takt, ligesom jeg er ganske ude af Stand til at nynne en Melodi korrekt, og det er mig en Gaade, hvorledes jeg har kunnet føle mig tiltalt af Musik.

Mine musikalske Venner opdagede snart mit Standpunkt, og undertiden morede de sig med at eksaminere mig: det gik for sig paa den Maade, at de undersøgte, hvor mange Melodier jeg kunde genkende, naar de spillede dem lidt hurtigere eller langsommere end sædvanligt. „God save the King“ var mig et vanskeligt Problem, naar den blev behandlet saaledes. Der var en anden Herre med næsten lige saa daarligt Øre som jeg, og mærkeligt nok spillede han lidt paa Fløjte. Engang nød jeg den Triumf at slaa ham af Marken ved en af vore musikalske Eksaminationer.

Den Interesse, der i højeste Grad optog mig og skaffede mig den største Glæde, mens jeg var paa Cambridge, var uden Sammenligning Insektfangsten. Det var blot og bar Samlerlyst; jeg dissekerede nemlig aldrig, og det var kun en sjælden Gang, jeg bestemte Insekterne efter Bøger; jeg gav dem et Navn, som jeg syntes passede. Jeg vil give et Bevis paa min Iver: En Dag, da jeg havde revet Barken af nogle gamle Træer, saa jeg to sjældne Billeder, jeg greb en med hver Haand; saa opdagede jeg en tredje og ny Slags, som jeg ikke kunde bekvemme mig til at lade løbe — og saa puttede jeg den, jeg havde i højre Haand, ind i Munden. Men ak! Den sprøjtede en stikkende bitter Vædske fra sig, saa jeg blev nødt til at spytte Billen ud, og jeg mistede baade den og den tredje.

Jeg var meget heldig som Samler og opfandt to nye Metoder i den Retning; jeg lejede nemlig en Arbejder til i Vintertiden at skrabe Mos af gamle Træer og fylde det i en stor Sæk og ligeledes til at samle alt Affaldet op fra Bunden af de Pramme, som man brugte til at hente Siv i fra Moserne; paa den Maade fik jeg mange sjældne Arter. Ingen Digter kunde have følt en mere ophøjet Fornemmelse ved at se sit første Produkt paa Tryk, end jeg gjorde det, da jeg i Stephen's „Illustrations of British Insects“ saa de magiske Ord: „Fundet af C. Darwin, Esq.“ Jeg blev sat ind i Entomologien af min Fætter W. Darwin Fox, en dygtig og behagelig Mand, som dengang var paa Christ College; med ham stiftede jeg et oprigtigt Ven-skab. Senere blev jeg godt kendt med Albert Way ved Trinity Col-lege; han vandt et betydeligt Navn som Arkæolog. Samtidig traf jeg H. Thompson fra samme Kollegium; han blev siden bekendt for sit Arbejde i Landbrugets Tjeneste, tilligemed at han blev Direk-tør for en Jernbane og Medlem af Parlamentet. Det ser næsten ud, som om Interessen for at samle Insekter varsler om Held senere i Livet!

Det er mærkeligt, som Erindringen om de Insekter, jeg fangede i Cambridge, har præget sig i mit Sind. Jeg husker endnu ganske tydeligt de gamle Stolper, mosgroede Træer og Grøftekanter, hvor jeg gjorde en god Fangst. Den smukke *Panagæus crux-major* var Guld værd i de Dage, og her paa Down saa jeg engang en Bille løbe over Vejen; jeg fangede den og saa straks, at den kun var lidt forskellig fra *crux-major*; det var *P. quadripunctatus*, som blot er en Varietet eller nær beslægtet Art, og som kun afviger lidt fra den første i Udseende. Jeg havde dengang aldrig set en levende *Licin-us*, der for et uøvet Øje næppe er til at skelne fra mange af de sorte Løbebiller, men mine Sønner fandt et Eksempel her; jeg saa straks, at den var ny for mig, og det til Trods for, at jeg ikke i de sidste tyve Aar havde undersøgt en britisk Bille.

Jeg har endnu ikke omtalt en Omstændighed, som mere end nogen anden fik Betydning for hele min Fremtid. Det var mit Ven-skab med Professor Henslow. Før jeg kom til Cambridge, havde jeg hørt min Broder omtale ham som en Mand, der var vel bevandret i alle Naturvidenskabens Grene, og jeg var selvfølgelig forberedt paa at vise ham Ærbødighed.

Han holdt aabent Hus en Gang om Ugen; alle Studenterne og

nogle ældre Akademikere, som beskæftigede sig med Naturvidenskab, plejede da at mødes dér om Aftenen. Gennem Fox fik jeg straks en Indbydelse, og jeg kom der siden regelmæssigt. Det varede heller ikke længe, før jeg blev godt kendt med Henslow, og i det sidste Aarstid, jeg var paa Cambridge, gik jeg næsten hver Dag en lang Tur med ham, saa jeg til sidst blandt nogle af Studenterne gik under Navnet „Henslow's Følgesvend“; tillige deltog jeg ofte i hans Familiemiddage. Hans botaniske, entomologiske, kemiske, mineralogiske og geologiske Kundskaber var overmaade store, og hans videnskabelige Slutninger hvilede altid paa et omfattende Grundlag af nøjagtige Undersøgelser. Han besad en sund Dømmekraft og var i det hele taget harmonisk udviklet; derimod tror jeg ikke, nogen vilde tillægge ham en særlig høj Grad af Originalitet.

Han var meget religiøs og saa ortodoks, at han en Dag forsikrede mig, at det vilde gøre ham bitterlig ondt, om et eneste Ord i den engelske Kirkes 39 Artikler blev forandret. Hans moralske Standpunkter var i ét og alt uangribelige. Forfængelighed og Smaalighed laa fjernt fra Henslow, og jeg har aldrig kendt nogen, der var saa uegennyttig som han. Hans jævne, gode Humør lod sig aldrig rokke, saa lidt som hans vindende, høflige Fremtræden; dog kunde han, som jeg har set, blive meget oprørt over en skammelig Handling, og i slige Tilfælde gaa hurtigt til Værks.

En Gang, da vi spadserede sammen i Cambridge, blev vi Vidne til noget, som ved sin Raahed førte Tanken hen til Forholdene under den franske Revolution. To Ligrøvere var bleven anholdt, og da de skulde føres til Fængslet, havde en Flok Banditter revet dem fra Betjenten og slæbte dem ved Benene gennem de snavsede Gader. De var tilsølede fra øverst til nederst, og deres Ansigter blødte stærkt, enten det nu skyldtes Slag eller Farten over Brostenene; de syntes at være mere døde end levende, men Folk stimlede saa tæt sammen om dem, at jeg kun fik et flygtigt Glimt af de mishandlede Fyre. Jeg har aldrig i mit Liv set Vreden staa saa skarpt i noget Menneskes Ansigt, som den ved denne Skændselsgerning stod i Henslow's. Han forsøgte gentagne Gange at trænge igennem Vrimlen, men det var ganske umuligt. Saa skyndte han sig afsted til Politimesteren og bad mig ikke følge med, men skaffe mere Po-

liti. Jeg husker ikke mere herom, end at de to Forbrydere slap derfra med Livet.

Henslow's Godgørenhed kendte ingen Grænser, hvilket blandt andet viste sig i hans mange Forsøg paa at lette sine fattige Sognebørns Kaar, dengang han var Præst i Hitcham. Mit Venskab med en saadan Mand burde have været, og jeg haaber ogsaa, det var det, et uvurderligt Gode. Jeg kan ikke lade være med at medtage en ubetydelig Begivenhed, som viser hans store Hensynsfuldhed. Da jeg engang undersøgte nogle Støvkorn, som laa paa en fugtig Flade, opdagede jeg, at Støvrørene var meget stærkt forlængede, og jeg skyndte mig afsted for at delagtiggøre ham i mit opsigtsvækkende Resultat. Nu tror jeg ikke, at nogen anden Professor i Botanik havde kunnet bare sig for at le over, at jeg havde saa travlt med at meddele denne Opdagelse. Men han indrømmede, at Fænomenet var interessant og forklarede mig Betydningen deraf, samtidig med at han tydeligt lod mig forstaa, hvor vel kendt Sagen var; jeg gik fra ham uden at føle mig det mindste nedslaaet, snarere var jeg glad over, at jeg paa egen Haand havde set en saa betydningsfuld Ting; men jeg bestemte mig til ikke at haste saa stærkt med at bekendtgøre mine fremtidige Opdagelser.

Dr. Whewell var en af de ældre, udmærkede Mænd, som besøgte Henslow, og mere end én Gang fulgtes vi hjemad om Aftenen. Næst efter Sir J. Mackintosh ansaa jeg ham for at være den bedste til at diskutere en alvorlig Sag. Leonard Jenyns⁹⁾, som senere offentliggjorde nogle gode naturhistoriske Afhandlinger¹⁰⁾, kom ofte hos Henslow, da de var Svogre. Jeg besøgte ham i hans Præstegaard ude ved „The Fens“ (Swaffham Bulbeck) og førte mangan en hyggelig Passiar om naturhistoriske Emner sammen med ham paa vore Spadsereture. Jeg stiftede ogsaa Bekendtskab med adskillige andre Mænd, der var ældre end jeg; de gav sig ikke af med Naturvidenskab, men de var Henslow's Venner. En af dem var fra Skotland, han var Broder til Sir Alexander Ramsay og Inspektør ved Jesus College. Han var en overmaade indtagende Mand, men levede ikke længe. En anden var Mr. Dawes, som senere blev Provst i Hereford og var berømt for sine heldige Bestræbelser for at sprede Oplysning blandt de fattige. Saavel disse som andre af samme Beskaffenhed foretog ofte, sammen med Henslow, lange Ture ud i

Landet; jeg fik Lov at slaa Følge, og disse Udflugter var særdeles vellykkede.

Naar jeg tænker tilbage paa den Tid, kan jeg ikke lade være at tro, at jeg var naaet lidt forbi mine jævnaldrende, ellers vilde saadanne Mænd, der baade var ældre og besad langt mere akademisk Dannelse end jeg, sikkert ikke have haft mig med. Vel vidste jeg ikke af nogen Overlegenhed at sige, og jeg husker, at da en af mine Sportsvenner, Turner, som saa mig arbejde med mine Biller, spaaede mig, at jeg engang skulde blive Medlem af Royal Society, ansaa jeg en saadan Udtalelse for ganske hen i Vejret.

Det sidste Aar jeg var i Cambridge, læste jeg med megen Omhu og Interesse Humboldt's „Oplevelser“. Dette Værk og Sir J. Herschell's „Introduction to the Study of Natural Philosophy“ vakte hos mig den mest brændende Lyst til at yde blot et beskedent Bidrag til Naturvidenskabens stolte Bygning. Ikke en eneste Bog — ja ikke engang om man tog et helt Dusin andre tilsammen — har haft den Indflydelse paa mig som disse to. Jeg nedskrev store Partier af Humboldt's Beretninger om Teneriffa og læste dem op paa en af de ovenfor omtalte Ekskursioner, jeg tror, det var for Henslow, Ramsay og Dawes; ved en tidligere Lejlighed havde jeg nemlig talt om Teneriffa's Herligheder, og nogle af Selskabet erklærede, at de vilde prøve paa at komme derned; jeg tror for Resten ikke, de mente det helt alvorligt. For mit Vedkommende var det imidlertid Alvor, og jeg henvendte mig til en Købmand i London for at komme med et Skib, men den Plan blev naturligvis tilintetgjort af Rejsen med Beagle. Mine Sommerferier blev anvendt til Insektfangst, til en Smule Læsning og til kortere Ture. Efteraarstiden var helliget Jagten, hovedsagelig paa Woodhouse og Maer og undertiden hos den unge Eyton til Eyton. I det hele taget var de Aar, jeg tilbragte i Cambridge, de fornøjeligste i hele mit lykkelige Liv; thi jeg var altid ved udmærket Helbred og altid i straalende Humør.

Da jeg først var kommen til Cambridge ved Juletid, var jeg nødt til at tilbringe to Semestre dér, efter at jeg havde taget min sidste Eksamen i Foraaret 1831, og Henslow overtalte mig da til at begynde at studere Geologi. Da jeg kom tilbage til Shropshire, undersøgte jeg derfor Profiler og udarbejdede et Kort over Egnen om Shrewsbury. Professor Sedgwick havde til Hensigt at rejse til

Nord-Wales i Begyndelsen af August for at fortsætte sine berømte geologiske Undersøgelser over de ældre Formationer, og Henslow bad ham, om jeg maatte tage med¹¹). Som Følge deraf kom han ned til os og forblev dér Natten over.

En kort Samtale med ham den Aften gjorde et stærkt Indtryk paa mig. Medens jeg undersøgte en gammel Grusgrav nær ved Shrewsbury, fik jeg at vide af en Arbejdsmand, at han nede i den havde fundet et stort, noget medtaget, tropisk Sneglehus, et af den Slags, man undertiden kan se paa Kaminhylderne i bedre Huse, og da han ikke vilde sælge Sneglehuset, var jeg sikker paa, at han havde fundet det i Grusgraven. Jeg fortalte min Oplevelse til Sedgwick; han sagde straks, og uden Tvivl med Rette, at det var bleven kastet ned i Grusgraven, men tilføjede samtidig, at hvis det virkelig var bleven aflejret dér, vilde det være den største Ulykke for Geologien, idet Tilfældet vilde kuldkaste hele vor Viden om Mellem-Englands Overfladedannelser. Disse Grusaflejringer tilhører faktisk Istiden, og siden hen har jeg deri fundet Stumper af arktiske Skaller. Den Gang var jeg imidlertid højlig forbavset over, at Sedgwick ikke blev glædelig overrasket ved at finde tropiske Skaller saa nær ved Overfladen i Mellem-England. Skønt jeg allerede dengang havde læst forskellige videnskabelige Bøger, havde jeg dog ikke faaet Forstaaelsen af, at Videnskaben bestaar i at gruppere Kendsgerninger saaledes, at man kan drage almene Love eller Slutninger ud deraf.

Den næste Morgen drog vi afsted til Llangollen, Conway, Bangor og Capel Curig. Denne Tur var mig til overordentlig stor Nytte, idet jeg paa den lærte lidt praktisk Geologi. Sedgwick sendte mig ofte afsted i en Retning, der gik parallel med hans egen Vej og opfordrede mig til at medbringe Prøver af Bjærgarterne og at afsætte Lagene paa et Kort. Jeg tvivler ikke om, at han gjorde det for min egen Skyld, thi jeg var altfor uvidende til at kunne hjælpe ham. Paa denne Tur havde jeg et Eksempel paa, hvor let man kan overse en Ting, selv om den er nok saa iøjnefaldende, naar man ikke er bleven gjort opmærksom derpaa af andre. Vi tilbragte mange Timer i Crom Idwall og undersøgte meget omhyggeligt alle Klipperne dér, eftersom Sedgwick var spændt paa at finde Forsteninger i dem; men ingen af os saa en Smule af de pragtfulde glaciale Fænomener rundt om os; vi saa ikke de tydeligt skurede Klipper, de højt lig-

gende Vandreblokke, samt Side- og Endemorænerne. Dog er disse Ting saa iøjnefaldende, at denne Dal, saaledes som jeg mange Aar efter udtalte i en Afhandling i „Philosophical Magazine“¹²⁾, fortæller sin Skæbne lige saa tydeligt, som et nedbrændt Hus beretter sin. Hvis den endnu havde været opfyldt af en Isbræ, vilde Fænomenerne have været mere utydelige, end de nu er.

Ved Capel Curig forlod jeg Sedgwick og drog i lige Linie med Kompass og Kort over Bjærgene til Barmouth, og jeg gik ikke ad nogen Vej, uden den faldt sammen med min Kurs. Derfor kom jeg til flere vilde Egne og havde megen Glæde af at rejse paa denne Maade. Jeg tog til Barmouth for at se til nogle Venner fra Cambridge, som læste dér, og derfra tog jeg saa tilbage til Shrewsbury og til Maer for Jagtens Skyld; thi dengang vilde jeg have anset mig selv for en stor Taabe, hvis jeg havde ofret de første Dages Agerhønsjagt paa Geologiens eller en hvilken som helst anden Videnskabs Alter.

*Rejsen med „Beagle“ fra 27. December 1831
til 2. Oktober 1836.*

Da jeg var kommen hjem fra min korte geologiske Tur i Nord-Wales, fandt jeg et Brev fra Henslow, hvori der stod, at Kaptajn Fitz-Roy var villig til at overlade en Del af sin egen Kahyt til en ung Mand, der som ulønnet Naturforsker vilde tage med paa „Beagle's“ Rejse. Jeg tror nok, at jeg i min Rejseberetning har faaet alt det med, som dengang hændte; her vil jeg blot sige, at jeg straks havde i Sinde at modtage Tilbudet, men min Fader havde meget imod det; heldigvis for mig tilføjede han de Ord: „Hvis du kan finde en fornuftig Mand, som raader dig til at tage med, saa giver jeg mit Samtykke.“ Derpaa skrev jeg samme Aften og afslog Tilbudet. Den næste Morgen rejste jeg til Maer for at holde mig parat til den første September, og mens jeg var ude paa Jagt, fik jeg Bud fra min Onkel, som tilbød at køre mig over til Shrewsbury og tale med

min Fader, da han ansaa det for klogt at tage med. Min Fader har altid anset Onkel Jos for en af de fornuftigste Mænd i Verden, og han gav ogsaa straks sit Samtykke i den venligste Form. Jeg havde brugt en hel Del Penge i Cambridge, og for at trøste min Fader sagde jeg, at jeg maatte være mere end almindelig dreven, om jeg kunde bruge noget ud over mine faste Lommepenge, mens jeg var paa „Beagle“ ; men han svarede med et Smil: „Ja, men jeg har ogsaa hørt, at du virkelig er meget dreven.“

Den næste Dag tog jeg til Cambridge for at besøge Henslow og derefter til London til Fitz-Roy, og det hele var snart i Orden. Senere, da jeg kom til at kende Fitz-Roy nærmere, fortalte han mig, at det kun var med Nød og næppe, at jeg var kommen med, nemlig paa Grund af min Næses Form! Han var en ivrig Tilhænger af Lavater og var overbevist om, at han kunde bedømme et Menneskes Karakter efter hans Ansigtstræk; han tvivlede stærkt om, at en, der havde saadan en Næse som min, besad tilstrækkelig Energi og Bestemthed til Rejsen. Men jeg tror, han siden havde den Glæde at erfare, at min Næse havde løjet.

Fitz-Roy's Karakter var, med alle sine gode Sider, meget ejendommelig. Han var yderst pligtopfyldende, overvættes ædelmodig, kæk, bestemt, og sad inde med en urokkelig Energi, samtidig med at han var som en god Ven overfor sine underordnede. Han kunde paatage sig enhver Ulejlighed for at hjælpe dem, som han mente fortjente Hjælp. Han var en smuk Mand af et aristokratisk Ydre, med et overmaade høfligt Væsen, som — efter hvad Guvernøren i Rio sagde — i høj Grad mindede om hans Onkels, den berømte Lord Castlereagh's. Alligevel maa han have arvet en Del af sit Ydre fra Carl d. II, thi Dr. Wallich gav mig nogle Fotografier, som han havde samlet, og Ligheden mellem Fitz-Roy og et af disse var mig paafaldende; da jeg saa paa Navnet, fandt jeg, at det var Ch. E. Sobieski Stuart, Greve af Albanie, en af den nævnte Konges Efterkommere.

Fitz-Roy havde et meget ulykkeligt Temperament. Det var som Regel værst tidlig om Morgenens, og med sit Ørneblik kunde han næsten altid opdage et eller andet paa Skibet, der var i Uorden, og da sparede han ikke paa haarde Ord. Han var meget venlig overfor mig, men han var uhyre vanskelig at omgaas, naar man skulde staa ham saa nær, som det, at vi spiste for os selv i samme Kahyt,

maatte kræve. Vi havde adskillige smaa Stridigheder; saaledes traf det sig, mens vi tidlig paa vor Rejse kom til Bahia i Brasilien, at han forsvarede og lovpriste Slaveriet, som jeg nu hadede, og fortalte mig, at han lige havde besøgt en stor Slaveejer, som hidkaldte mange af sine Slaver og spurgte dem, om de befandt sig godt, eller de hellere vilde være frie, og alle havde svaret Nej. Jeg spurgte ham da, maaske nok lidt ironisk, om han troede, at det Svar, en Slave gav sin Herre, betød noget. Herover blev han aldeles rasende, og han sagde, at hvis jeg tvivlede paa hans Ord, kunde vi ikke bo sammen mere. Jeg troede, jeg skulde have været nødt til at forlade Skibet, men saa snart Nyheden sivede ud, og det varede ikke længe, da Kaptajnen lod Næstkommanderende kalde for at lade ham modtage en Beretning om min upassende Opførsel, saa var det mig en stor Tilfredsstillelse at modtage en Indbydelse til at spise i Officersmessen. Men et Par Timer efter viste Fitz-Roy sit sædvanlige ædle Sindelag ved at sende en Officer til mig med Undskyldning og Forespørgsel, om jeg ikke vedblivende vilde bo hos ham.

Hans Karakter var i mange Henseender den smukkeste, jeg nogensinde har kendt. Rejsen med „Beagle“ var ganske uimodsagt den vigtigste Begivenhed i mit Liv og har været bestemmende for hele min Fremtid, og dog ahang den af den ringe Omstændighed, at min Onkel tilbød at køre mig de $7\frac{1}{2}$ Mil til Shrewsbury, hvad vist faa Onkler vilde have gjort, og for det andet af den Historie om min Næses Form. Jeg har altid følt, at jeg skyldte Rejsen min første virkelige Aandstræning og -udvikling; jeg fik Lejlighed til at stifte nærmere Bekendtskab med adskillige Grene af Naturvidenskaben, og saaledes blev min Iagttagelse skærpet, skønt den altid har været ret godt udviklet.

Min geologiske Undersøgelse af alle de Steder, jeg besøgte, var endnu langt vigtigere, da Kombinationsevnen her fik et Virkefelt. Naar man for første Gang undersøger et nyt Distrikt, kan intet synes mere haabløst end det Kaos af Klipper, man har for sig; men naar man først har Rede paa Lagfølgen og Klippernes og Forsteningernes Natur paa mange Punkter og altid deraf slutter sig til, hvad der kan findes andre Steder, begynder man at forstaa Distriktet, og det heles Bygning bliver mere eller mindre forstaaelig. Jeg havde taget første Bind af Lyell's „Geologiens Grundsætninger“ med, og jeg studerede den ivrigt; Bogen var mig paa mange Maader

til uvurderlig Nytte. Det første Sted, jeg rigtig undersøgte, var St. Jago, en af de Kap Verdiske Øer; her saa jeg tydeligt den vidunderlige Overlegenhed i Lyell's Maade at behandle Geologien paa, særlig naar den sammenlignes med andre Forfatteres, hvis Værker jeg havde med mig eller senere kom til at læse.

En anden af mine Beskæftigelser var at indsamle alle Slags Dyr, beskrive dem ganske kort og dissekere dem, hvilket sidste navnlig gjaldt Havdyrene; men da jeg ikke var i Stand til at tegne, og jeg ikke besad noget dybere gaaende Kendskab til Anatomien, saa har en stor Part af det Manuskript, jeg udarbejdede paa Rejsen, vist sig at være næsten ubrugeligt. Jeg spildte saaledes megen Tid paa den Slags Ting, selv om jeg ser bort fra det Kendskab, jeg erhvervede mig til Krebsdyrene; dette var mig nemlig til stor Nytte senere, da jeg skrev en Monografi over Cirripedierne.

En Del af Dagen brugte jeg til at føre min Journal, og jeg gjorde mig megen Umage for omhyggeligt og livligt at beskrive alt, hvad jeg havde set; det var en god Øvelse for mig. Min Journal gjorde ogsaa for en Del Tjeneste som Breve til mit Hjem, og Partier af den blev sendt til England, naar som helst jeg fandt en Anledning.

De omtalte forskellige Specialstudier var imidlertid ikke af nogen Betydning i Sammenligning med den energiske Flid og Paapasselighed, jeg maatte vænne mig til i alt, hvad jeg foretog mig. Al min Læsning og Tænkning maatte tage direkte Sigte paa det, jeg havde set eller sandsynligvis fik at se, og dette Princip fulgte jeg paa hele min femaarige Rejse. Jeg tror nok, at det er denne Træning, som satte mig i Stand til at udrette det for Videnskaben, som jeg gjorde.

Naar jeg ser tilbage, kan jeg nu forstaa, hvorledes min Kærlighed til Naturvidenskaben lidt efter lidt vandt Overhaand over enhver anden Interesse. De første to Aar besad jeg min gamle Liden-skab for Jagten saa levende, som den altid har været, og jeg havde selv skudt ethvert Dyr og enhver Fugl i min Samling; men efterhaanden overgav jeg helt og holdent Bøssen til min Tjener, da Jagten sinkede mig i mit øvrige Arbejde, særlig ved mine geologiske Undersøgelser. Jeg opdagede, skønt uden at jeg egentlig vidste af det, at Iagttagelse af Naturen og Bedømmelsen af dens Fænomener var langt mere værd end Behændighed i Sport. At min Aand udvikledes ved mine Iagttagelser paa Rejsen synes at fremgaa af en Bemærkning, som min Fader gjorde; han var den mest skarpsin-

dige Iagttager, jeg nogensinde har truffet, i høj Grad skeptisk og langt fra at være Tilhænger af Frenologien; men da han første Gang efter Rejsen saa mig, udbrød han, henvendt til mine Søstre: „Se, hans Hovedform er jo ganske forandret.“

Men tilbage til Rejsen. Den 11te September 1831 gjorde jeg en rask Visit hos Fitz-Roy paa „Beagle“, som dengang laa i Plymouth; derpaa til Shrewsbury for at sige et langt Farvel til min Fader og mine Søstre. Den 24de Oktober tog jeg Ophold i Plymouth og blev dér indtil den 27de December, da „Beagle“ endelig forlod Englands Kyster for at tiltræde sin Tur rundt om Jorden. Vi havde tidligere gjort et Par Forsøg paa at sejle ud, men maatte hver Gang vende om paa Grund af Storm. Disse to Maaneder i Plymouth var de kedeligste, jeg nogensinde har oplevet, skønt jeg fandt Beskæftigelse paa forskellig Vis. Hele mit Humør var borte, over at jeg skulde forlade min Familie og mine Venner for saa lang Tid, og Vejret forekom mig ganske rædsomt. Jeg led tillige af Hjærtebanken og Smerte i Hjärteregeonen, og som Tilfældet er med saa mangen uvidende ung Mand, særlig hvis han har beskæftiget sig en Smule med Lægevidenskab, saaledes var det ogsaa med mig: Jeg var ganske vis paa, at jeg havde en Hjärtefejl. Jeg raadspurgte ikke nogen Læge, da jeg saa naturligvis fik den Besked, at jeg ikke var skikket til Rejsen; jeg besluttede mig da til at tage med og gaa min Skæbne i Møde, hvorledes den saa end maatte blive.

Jeg behøver ikke her at gennemgaa min Rejse, hvor vi var, og hvad vi tog os til, da jeg har berettet det saa omstændeligt i min offentliggjorte Journal. Tropelandenes herlige Vegetation staar den Dag i Dag mere levende for mig end noget andet; og dog har den op-højede Fornemmelse, som Patagoniens store Ørkener og Ildlandets skovklædte Bjærge vakte i mig, ogsaa efterladt et uudsletteligt Indtryk i mit Sind. Synet af en nøgen Vildmand i hans Fødeland er noget, man aldrig glemmer. Mange af mine Ekskursioner til Hest gennem vilde Egne, eller mine Baadfarter, af hvilke nogle varede flere Uger, var overmaade interessante. De Ubehageligheder og den Fare, som var forbundet med dem, betragtede jeg hverken dengang eller senere som noget, der var værd at tale om. Jeg mindes ogsaa α med stor Tilfredsstillelse nogle af mine videnskabelige Arbejder, f. Eks. Løsningen af Gaaden om Korallærerne og Opdagelsen af visse Øers, deriblandt St. Helena's geologiske Bygning. Heller ikke maa

jeg forbigaa Opdagelsen af det ejendommelige Slægtskab, der var mellem Dyrene og Planterne paa enkelte Øer i Galapagos-Arkipelaget og deres Fæller i Sydamerika.

Saa vidt jeg er i Stand til at bedømme mig selv, var Drivkraften i mit ihærdige Arbejde paa Rejsen selve Fornøjelsen ved at iagttage og mit brændende Ønske om blot at forøge Naturvidenskabens store Fond af Fakta med et Par beskedne Bidrag. Men jeg var ogsaa ærgerrig nok til at nære et Ønske om at blive talt med blandt Videnskabens Mænd — og om denne Ærgerrighed var større eller mindre hos mig end hos mine Kolleger, tør jeg ikke sige.

St. Jago's Geologi er meget overraskende og dog simpel: En Strøm af Lava flød i fjerne Tider ud over Havbunden, der bestod af knuste og, geologisk set, nyere Snegleskaller og Koraller, som den brændte sammen til en haard, hvid Klippe. Siden hen blev hele Øen hævet over Havet. Men den hvide Klippelinie viste mig en ny og vigtig Kendsgerning, nemlig at der senere har fundet Sænkninger Sted rundt om Kraterne, som siden den Tid har været i Virksomhed og har udgydt Lava. Da først det gik op for mig, at jeg maaske kunde skrive en Bog om de geologiske Forhold paa de Steder, jeg havde besøgt, og denne Tanke glædede mig overmaade. Det var et mindeværdigt Øjeblik for mig, og jeg husker endnu saa tydeligt den Lavaskrænt, neden for hvilken jeg holdt Hvil i den bagende Sol; der voksede nogle faa sjældne Ørkenplanter lige i Nærheden, og nogle levende Koraller stod i Strand-Pytterne neden for. Senere paa Rejsen spurgte Fitz-Roy mig, om jeg ikke vilde læse lidt af min Journal, og han paastod, at den burde trykkes; her var altsaa Udsigt til den næste Bog!

Mod Slutningen af vor Rejse fik jeg et Brev, mens vi laa ved Ascension, og i dette fortalte mine Søstre, at Sedgwick havde besøgt min Fader og betroet ham, at jeg engang vilde faa Plads mellem de ypperste Videnskabsmænd. Jeg kunde ikke dengang forstaa, hvorledes han kunde have hørt noget om mine Undersøgelser, men senere tror jeg nok, jeg fik at vide, at Henslow havde læst nogle af de Breve, jeg havde sendt ham, for Philosophical Society i Cambridge¹³), og havde ladet dem trykke til Uddeling blandt sine Venner. Min Samling af fossile Knogler, som jeg havde sendt til Henslow, havde ogsaa vakt betydelig Opmærksomhed blandt Palæontologerne. Da jeg havde læst dette Brev, fór jeg i mægtige Spring op til Ascen-

sions Fjælde og lod de vulkanske Klipper dundre under min geologiske Hammer. Alt dette viser, hvor ærgerrig jeg var, men jeg tror nok, jeg med Sandhed kan sige, at jeg senere, selv om jeg satte stor Pris paa at modtage Ros fra mine Venner, som f. Eks. Hooker og Lyell, ikke har stræbt efter det store Publikums Gunst. Jeg mener ikke dermed, at en god Kritik eller stor Afsætning paa mine Bøger ikke i høj Grad glædede mig. Men Glæden var af ringere Varighed, og jeg er vis paa, at jeg vilde ikke have bøjet en Tomme af fra min Vej blot for at blive populær.

*Fra min Hjemkomst til England d. 2den Oktober
1836 til mit Bryllup d. 29de Januar 1839.*

Disse to Aar og tre Maaneder var de virksomste, jeg nogensinde har oplevet, skønt jeg ofte var syg og saaledes spildte en Del Tid. Efter at have rejst frem og tilbage nogle Gange mellem Shrewsbury, Maer, Cambridge og London bosatte jeg mig i Fitzwilliam-Street i Cambridge den 13de December, hvor alle mine Samlinger stod under Henslows Opsigt. Jeg blev her i tre Maaneder og undersøgte sammen med Professor Miller mine Mineralier og Bjærgarter.

Jeg begyndte at gennemarbejde min „Journal of Travels“, hvilket ikke var saa vanskeligt, da jeg havde gjort mig megen Umage med Manuskriptet; det meste Arbejde bestod i at gøre et Uddrag af mine mere interessante videnskabelige Resultater. Jeg sendte ogsaa paa Lyells Opfordring en kort Beretning om mine Iagttagelser over Hævninger paa Chiles Kyst til Geological Society¹⁴).

Den 7de Marts 1837 bosatte jeg mig i Great Marlborough Street i London og blev dér i næsten to Aar, indtil jeg blev gift. I Løbet af disse to Aar havde jeg faaet min Journal færdig, havde tillige oplæst adskillige Afhandlinger i Geological Society, havde begyndt Udarbejdelsen af Manuskriptet til „Geological Observations“ og endelig ordnet alt med Hensyn til Udgivelsen af min „Zoology of the Voyage

of the Beagle". I Juli begyndte jeg min første Notebog for Kendsgerninger vedrørende Arternes Oprindelse, over hvilken jeg grublede længe, og i de følgende tyve Aar arbejdede jeg stadig med dette Problem.

I disse to Aar deltog jeg ogsaa lidt i Selskabslivet og fungerede som en af Æressekretærene i Geological Society. Jeg kom meget sammen med Lyell. Noget af det mest karakteristiske ved ham var hans Interesse for andres Arbejde, og jeg var lige saa forbavset som henrykt over den Interesse, han viste mig, da jeg, efter at være vendt hjem til England, forklarede ham mine Anskuelser om Korallrevene. Dette opmuntrede mig i høj Grad, og hans Raad og Eksempel havde stor Indflydelse paa mig. I dette Tidsrum kom jeg ogsaa en Del sammen med Robert Brown; jeg kom gerne og spiste Frokost hos ham Søndag Morgen, og han udøste for mig en sand Skat af interessante Iagttagelser og træffende Bemærkninger, men de vedrørte næsten altid Ubetydeligheder, og han diskuterede aldrig store og omfattende videnskabelige Spørgsmaal med mig.

I disse to Aar foretog jeg til Adspredelse adskillige korte Udflugter, foruden en længere Tur til Strandlinierne ved Glen Roy, en Rejse, som jeg har beskrevet nærmere i „Philosophical Transactions“. Denne Afhandling var en stor Misforstaaelse, og jeg skammer mig over den. Da de Hævninger af Landet, som jeg havde set paa Sydamerikas Kyst, havde gjort saa stærkt Indtryk paa mig, antog jeg, at Strandlinierne var dannede ved Havets Virksomhed; men jeg maatte opgive denne Anskuelse, da Agassiz offentliggjorde sin Isbræ-Teori. Jeg holdt paa, at de var dannede ved Havets Indvirkning, fordi der paa vort Kendskabs daværende Standpunkt ikke kunde tænkes nogen anden Forklaring; men min Fejltagelse har givet mig saa gode Lærepenge, at jeg aldrig mere i Videnskaben stoler paa Eksklusionsprincippet.

Da jeg ikke var i Stand til at arbejde hele Dagen med Videnskab, læste jeg i disse to Aar en hel Del om forskellige Emner, deriblandt nogle Bøger om Metafysik, men jeg egnede mig ikke til den Slags Studier. Dengang satte jeg stor Pris paa Wordsworth's og Coleridge's Digte, og jeg kan prale af at have læst „Excursion“ to Gange igennem. Tidligere havde Milton's „Det tabte Paradis“ været min Yndlingslæsning, og paa de Ture, jeg foretog, mens jeg var

med „Beagle“, faldt Valget altid paa Milton, naar jeg ikke kunde tage mere end én Bog med mig.

Fra mit Bryllup d. 29de Januar og mit Ophold i Upper Gower Street til vor Afrejse fra London og Bosættelsen i Down d. 14de September 1842.

Efter at have omtalt sit lykkelige Ægteskab og sine Børn fortsætter han:

I de tre Aar og otte Maaneder, vi boede i London, udførte jeg mindre videnskabeligt Arbejde end i enhver anden Periode af mit Liv, og det til Trods for, at jeg arbejdede saa strengt, som jeg paa nogen Maade kunde. Dette skyldtes min hyppigt tilbagevendende Upasselighed, og at jeg engang var længe og alvorlig syg. Den største Del af den Tid, jeg kunde bestille noget, blev anvendt til mit Værk om Koralrevene, som jeg havde paabegyndt før mit Bryllup, og som jeg havde sidste Korrektur paa d. 6te Maj 1842. Denne Bog kostede mig, selv om den kun var lille, tyve Maaneders haardt Arbejde, da jeg nemlig maatte gennemløbe hele Literaturen om Stillehavsøerne og studere en Mængde Kort. Den blev rost meget af Videnskabsmændene, og jeg tror nok, at den Teori, som er fremsat deri, nu er vel grundfæstet.

Intet af mine Værker var saa gennemført efter den deduktive Metode som dette, thi hele Teorien var udtænkt, mens jeg opholdt mig ved Vestkysten af Sydamerika og endnu aldrig havde set et virkeligt Koralrev. Jeg manglede altsaa blot at bekræfte og udvide mine Synspunkter ved en omhyggelig Undersøgelse af de levende Rev. Det maa imidlertid bemærkes, at jeg de to foregaaende Aar igennem havde haft min Opmærksomhed henvendt paa Virkningerne af intermitterende Hævninger paa Sydamerikas Vestkyst i Forbindelse med Nedbrydning og paafølgende Aflejring af Overfladens Bjærgarter. Dette bragte mig nødvendigvis til at spekulere meget over Sænkningernes Virkninger, og jeg kunde meget let forestille

mig en fortsat Aflejring af Sedimenter erstattet af Korallernes Vækst op mod Vandoverfladen. At tage dette Skridt var ensbetydende med at komme til min Teori om Dannelsen af Voldrev og Atoller.

Mens jeg boede i London, oplæste jeg, foruden mit Værk om Korallrev, ogsaa i Geological Society nogle Afhandlinger om Vandreblokke i Sydamerika¹⁵), om Jordskælv¹⁶) og om Mulddannelse ved Regnormes Virksomhed¹⁷). Jeg passede ogsaa stadig Udgivelsen af „Zoology of the Voyage of the Beagle“, ligesom jeg til enhver Tid var rede til at samle Kendsgerninger, der belyste Spørgsmaalet om Arternes Oprindelse, og dette var jeg i Stand til, selv naar Sygdom hindrede mit øvrige Arbejde.

I Sommeren 1842 følte jeg mig raskere, end jeg havde været i lang Tid, og foretog alene en lille Rejse til Nord-Wales for at undersøge Virkningerne af de gamle Bræer, som tidligere opfyldte alle større Dale. Jeg offentliggjorde en kort Beretning om det, jeg saa, i „Philosophical Magazine“¹⁸). Denne Tur morede mig meget, og det var sidste Gang, jeg var rask nok til at klatre i Bjærgene og gaa saa langt omkring, som det er nødvendigt, naar man skal arbejde med Geologi.

Den første Tid, mens jeg boede i London, var jeg rask nok til at deltage i Selskabslivet og kom sammen med adskillige Videnskabsmænd og andre mere eller mindre udmærkede Mænd. Jeg skal her berette mine Indtryk af nogle af dem, skønt det, jeg har at sige, ikke er meget værd:

Den, jeg kom mest sammen med, baade før og efter mit Bryllup, var Lyell. De karakteristiske Træk i hans Sind var, saavidt jeg kunde se, Klarhed, Forsigtighed, sund Dømmekraft og ikke ringe Originalitet. Naar jeg gjorde en Bemærkning til ham om Geologi, slog han sig aldrig til Taals, før han havde set hele Sagen klart, og ofte bragte han ogsaa mig til at se den klarere, end jeg før havde gjort. Han opstillede alle tænkelige Indvendinger mod mine Opfattelser, og selv efter at jeg havde tilbagevist dem alle, forholdt han sig dog længe tvivlende. Et andet karakteristisk Træk hos Lyell var hans hjærtelige Sympathi for andre Videnskabsmænds Arbejder¹⁹). Efter min Hjemkomst fra Rejsen med „Beagle“ forklarede jeg ham min Mening om Korallrevene, og den var afvigende fra hans; men jeg blev i høj Grad forbavset og opmuntret af den levende Interesse, han viste mig. Han nærrede en glødende Begejstring for Videnskaben,

og han bevarede stedse den mest levende Interesse for ethvert af Menneskehedens Fremskridt. Han var yderst elskværdig og helt igennem liberal med Hensyn til Religionen, eller rettere sagt, han var Fritænker, dog uden at forkaste Troen paa en Gud. Hans Oprigtighed var ganske mærkværdig. Han beviste dette ved straks at slutte sig til Afstamningsteorien, skønt han havde vundet Berømmelse ved at bekæmpe Lamarck's Anskuelse, og det tilmed da han var bleven gammel. Han mindede mig om, at jeg engang for mange Aar siden, da vi diskuterede den gamle geologiske Skoles Indvendinger mod hans Teorier, havde sagt: „Hvor langt vilde man dog ikke naa, om enhver Videnskabsmand døde, naar han var tresindstyve Aar; efter den Tid kan man nemlig være sikker paa, at han modsætter sig enhver ny Teori.“ Lyell haabede dog, han nu maatte faa Lov at leve.

Geologien skylder Lyell uhyre meget, ja efter min Mening ham mere end nogen anden. Da jeg skulde afsted med „Beagle“, raadete den skarpsindige Henslow, der dengang, tillige med alle andre, troede paa stadig tilbagevendende Jordrevolutioner, mig til at anskaffe og studere første Bind af „Principles“, som netop lige var udkommen, men ikke paa nogen Maade antage de deri fremsatte Teorier. Nu til Dags vilde man omtale „Principles“ paa en helt anden Maade. Jeg mindes med Stolthed, at det første Sted, nemlig St. Jago i det Kap Verdiske Arkipelag, hvor jeg gav mig af med Geologi, overbeviste mig om, hvor uendelig højt Lyell's Anskuelse stod over alle andre, som var fremført i de Værker, jeg kendte.

Den mægtige Virkning, som Lyell's Værker fremkaldte, kunde man tydelig se i de højst ulige Fremskridt, som Geologien gjorde i Frankrig og England. Naar Elie de Beaumont's vilde Hypoteser f. Eks. om Hævningskratere og Hævningslinier (hvilke sidste jeg for øvrigt engang i Geological Society hørte Sedgwick hæve til Skyerne) nu fuldstændig er glemt, saa er Skylden for en meget stor Del Lyell's.

Jeg kom en hel Del sammen med Robert Brown, „facile Princeps Botanicorum“, som Humboldt kaldte ham. Det, jeg særlig bed Mærke i ved ham, var hans Iagttagelsers uhyre Nøjagtighed og Grundighed. Hans Viden var overmaade stor, og meget døde med ham, da han var umaadelig bange for at offentliggøre noget galt. For mig udøste han paa den mest uforbeholdne Maade af sin store Visdoms-

kilde, og dog var han skinsyg paa mange Omraader. Jeg besøgte ham et Par Gange, før jeg tog afsted med „Beagle“, og en Gang bad han mig om at kigge i et Mikroskop og beskrive, hvad jeg saa. Det gjorde jeg, og saavidt jeg husker, saa jeg nogle underlige Proto-plasmastrømninger i en Plantecelle. Jeg spurgte ham, hvad det var for noget, men han svarede: „Ja, se det er nu min lille Hemmelighed.“

Han var i Stand til de mest ædelmodige Handlinger. Selv da han blev gammel og svag og vanskelig kunde taale nogen Anstren-gelse, besøgte han daglig, som Hooker fortalte mig, en af sine gamle Tjenere, som han nu understøttede, og skønt denne boede et godt Stykke borte, kom Brown trofast og læste højt for ham. Noget saadant er nok til at tage Brodden fra enhver videnskabelig Gerrig-hed og Skinsyge.

Jeg maa her omtale et Par andre fremragende Mænd, som jeg undertiden kom sammen med; men jeg har ikke noget videre inter-essant at fortælle om dem. Jeg nærrede dyb Ærbødighed for Sir J. Herschel og havde undertiden den store Glæde at spise til Middag hos ham, saavel i hans henrivende Bopæl paa Kap det gode Haab som senere, da han boede i London. Jeg saa ham ogsaa ved enkelte andre Lejligheder. Han sagde ikke meget, men ethvert af hans Ord var værd at lægge Mærke til.

Jeg traf ogsaa engang ved en Frokost hos Sir R. Murchison den berømte Humboldt, som havde gjort mig den Ære at ytre et Ønske om at være sammen med mig. Den store Mand skuffede mig en lille Smule, men mine Forventninger har rimeligvis været lovlig store. Jeg husker ikke meget fra vor Sammenkomst, andet end at Humboldt var meget livlig og talte meget.

*** minder mig om Buckle, som jeg engang var sammen med hos Hensleigh Wedgwood. Det glædede mig meget at høre om hans Maade at samle Kendsgerninger paa. Han fortalte mig, at han købte alle de Bøger, som han læste, og udarbejdede en fuldstændig For-tegnelse til hver af dem over de Kendsgerninger, som han mente kunde komme ham til Gode, og at han altid kunde huske, i hvilken Bog han havde læst en bestemt Ting, da hans Hukommelse var ganske udmærket. Jeg spurgte ham, hvorledes han straks kunde be-dømme, om en Kendsgerning var nyttig for ham, og han svarede, at det vidste han ikke noget om, det var en Slags Instinkt, der ledede

ham. Naar han saaledes tog Uddrag, var han i Stand til at skaffe Henvisninger til en utrolig Mængde Emner, saaledes som man ser det i hans „History of Civilisation“. Denne Bog forekom mig meget interessant, og jeg læste den to Gange, men jeg tvivler paa, at hans Generalisationer er noget værd. Buckle talte meget, og naar han havde Ordet, sagde jeg ikke noget, hvilket ogsaa var umuligt, da han ikke holdt nogle Pavser.

Da Mrs. Farrer begyndte at synge, sprang han op og sagde, at hende maatte jeg høre, men da jeg var gaaet, vendte han sig til en af de tilstedeværende og sagde: „Hør, ved De hvad, Mr. Darwins Bøger er meget bedre end hans Konversation.“ — Min Broder hørte det nemlig ganske tilfældigt.

Af andre store Literater traf jeg ogsaa engang, hos Provst Milman, Sidney Smith. Der var noget uforklarligt morsomt i hvert eneste Ord, han sagde. Maaske det for en Del havde sin Grund i, at man ventede sig noget morsomt af ham. Han fortalte om Lady Cork, som dengang var meget gammel. Det var denne Dame, som han sagde, der engang blev saa rørt over en af hans Prædikener om at give Almisse, at hun laante en Guinea af en Ven for at lægge den i Kirkebøssen. Desuden tilføjede han: „Forøvrigt er det den almindelige Mening, at min kære, gamle Veninde Lady Cork er bleven overset“, og han sagde det paa en saadan Maade, at man ikke nogensinde kunde være i Tvivl om, at han mente, at hans kære, gamle Veninde var bleven overset af Fanden. Men hvorledes han fik den Mening ind i sine Ord, kender jeg ikke.

Ligeledes traf jeg engang Macaulay hos Historikeren Lord Stanhope, og da der kun var én Herre til ved Middagen, havde jeg rig Lejlighed til at bemærke hans Konversation, og han var meget behagelig. Han talte aldeles ikke for meget, skønt en saadan Mand ellers ikke kunde tale for meget, naar han, som Tilfældet var, lod andre bestemme Genstanden for Samtalen.

Lord Stanhope gav mig en Gang et interessant lille Bevis paa Macaulay's udmærkede og aldrig svigtende Hukommelse: Der kom ofte mange Historikere i Lord Stanhope's Hus, og naar de diskuterede forskellige Emner, kunde de undertiden afvige fra Macaulay's Meninger; tidligere søgte de saa en eller anden Bog for at se, hvem der havde Ret, men senere hen var der ingen, der tvivlede; naar Macaulay havde udtalt sig, var Sagen afgjort.

Ved en anden Lejlighed kom jeg hos Lord Stanhope sammen med et helt Selskab af Historikere og andre Literater, blandt disse var ogsaa Motley og Grote. Efter Lunch spadserede jeg omkring i Chevening Park sammen med Grote i næsten en Time og var meget interesseret i Samtalen med ham, ligesom jeg ogsaa følte mig tiltalt af hans jævne og fordringsløse Væsen.

For mange Aar siden var jeg af og til til Middag hos den gamle Jarl, Historikerens Fader; han var en mærkværdig Mand, men efter den Smule, jeg kendte til ham, satte jeg stor Pris paa ham; han var ligefrem, aandrig og behagelig. Hans Ansigtstræk var meget skarpe, hans Ansigtifarve meget brun, og alt hans Tøj, i hvert Fald det jeg saa, var brunt. Han syntes at tro paa alt, hvad andre ansaa for utroligt. En Dag sagde han til mig: „Hvorfor opgiver De ikke Deres geologiske og zoologiske Snurrepiberier og slaar Dem paa de hemmelige Videnskaber?“ Historikeren, daværende Lord Mahon, blev meget forarget over, at han talte saaledes til mig, men hans fortryllende Frue morede sig fortræffeligt derover.

Den sidste, jeg vil omtale, er Carlyle, som ofte kom i min Broders Hjem, og som ogsaa besøgte mig et Par Gange. Hans Konversation var meget pikant og interessant, ganske som hans Skrifter, men gjorde undertiden altfor meget ud af et enkelt Emne. Jeg husker en morsom Middagsscene hos min Broder, hvor blandt andre Babbage og Lyell, der begge holdt af at tale, var tilstede. Carlyle bragte imidlertid alle til Tavshed ved under hele Middagen at causere om Fordele ved Tavshed. Bagefter takkede Babbage ham paa sin mest bidende Maade for hans overmaade interessante Forelæsning om Tavshed.

Carlyle stak til alle, hvem han kendte; engang hjemme hos mig kaldte han Grote's Historie „en stinkende Mudderpøl uden Spor af Aand“. Jeg troede altid, indtil hans „Erindringer“ udkom, at hans Stikpiller væsentlig kun var for Spøg, men nu anser jeg det for tvivlsomt.

Han saa nærmest ud til at være et nedtrykt, ja næsten fortvivlet, men dog elskværdigt Menneske, og dog er det bekendt, hvor hjærteligt han kunde le. Jeg tror, at hans Elskværdighed var naturlig nok, selv om den ogsaa var stærkt isprængt med Skinsyge. Hans overordentlige Evne til at skildre Begivenheder og Mennesker er hævet over enhver Tvivl, ja det forekommer mig, at han

i den Henseende langt overgik Macaulay. Om hans Menneskeskildringer er sande, er et andet Spørgsmaal.

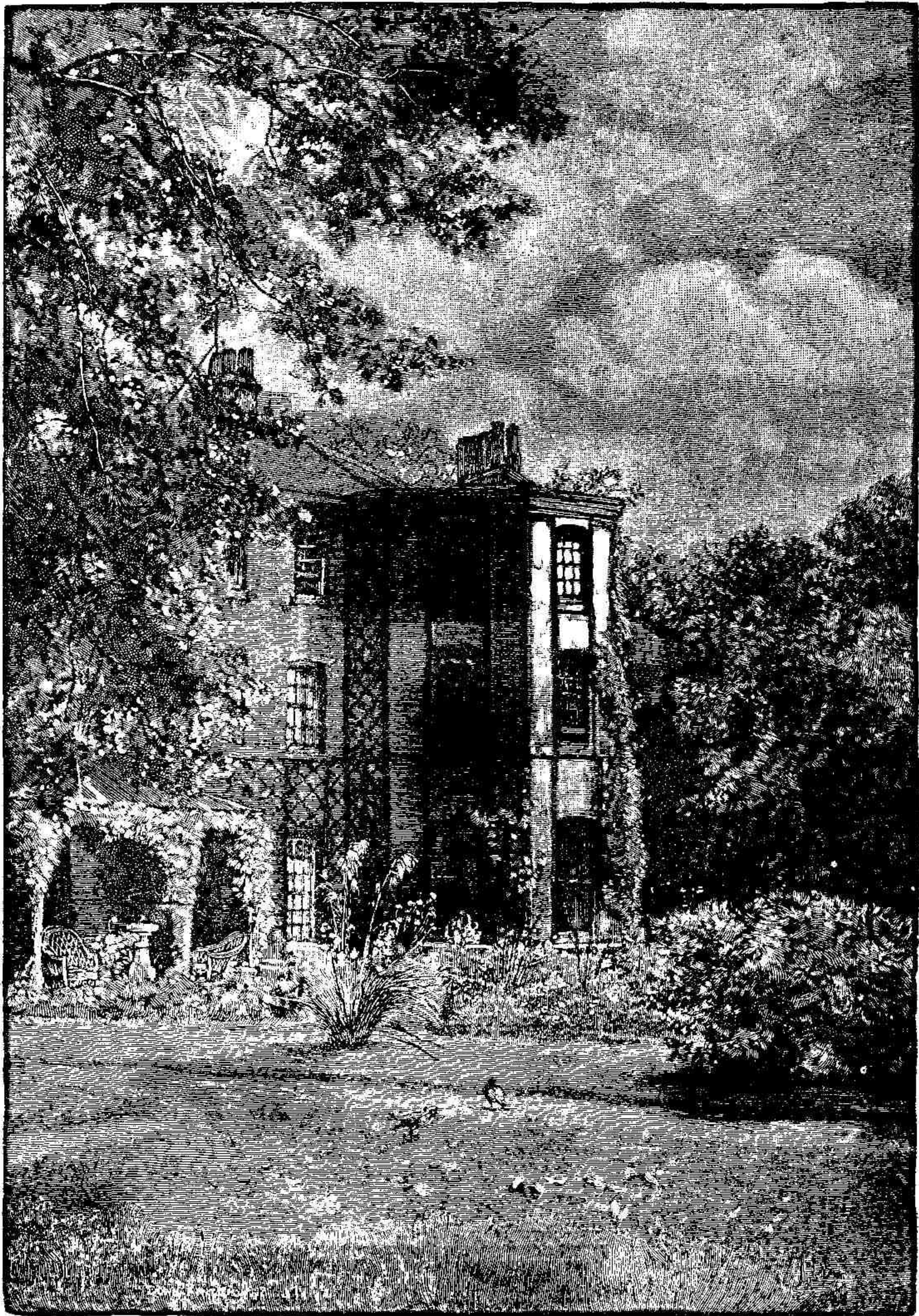
Han har haft en alt overvældende Evne til at indprente store moralske Sandheder i Menneskenes Sind. Paa den anden Side var hans Anskuelse om Slaveriet hæslige. Han anerkendte kun den stærkeres Ret. Han forekom mig at være meget snæversynet, selv bortset fra hans Foragt for al Naturvidenskab. Det forbavser mig, at Kingsley har omtalt ham som en Mand, der var i Stand til at gavne Videnskaben. Han haanede mig, da jeg paastod, at en Matematiker som Whewell kunde bedømme Goethe's Anskuelse om Lyset. Han ansaa det for noget saa latterligt, at man gad spekulere over, om en Isbræ bevægede sig lidt hurtigere eller lidt langsommere, eller om den overhovedet bevægede sig. Efter min Opfattelse at dømme har jeg aldrig truffet nogen, der var mindre egnet til videnskabelig Forskning.

Medens jeg boede i London, kom jeg saa regelmæssigt, som det var mig muligt, til Møderne i forskellige videnskabelige Selskaber og fungerede som Sekretær i Geological Society. Men disse Møder, saa vel som Selskabslivet, havde en saa daarlig Indflydelse paa mit Helbred, at vi besluttede at bosætte os paa Landet, hvilket vi begge foretrak og aldrig har fortrudt.

*Opholdet i Down fra 14de September 1842
til nu, 1876.*

Efter adskillige frugtesløse Henvendelser i Surrey og andre Steder fandt vi vort nuværende Hus og købte det. Jeg følte mig tiltalt af den forskelligartede Vegetation, der er karakteristisk for en kalkholdig Egn og saa forskellig fra, hvad jeg var vant til at se i Mellem-England, og ydermere følte jeg mig tiltalt af Stedets Ro og landlige Forhold. Det er imidlertid ikke et saa afsides Sted, som en tysk Skribent gør det til; han siger nemlig, at der kun fører en Æselsti op til mit Hus! Vort Valg har vist sig umaadelig godt i en

Henseende, som vi ikke havde tænkt paa, den nemlig, at Stedet laa saa bekvemt, at vore Børn let kunde komme hjem.

Darwin's Bolig i Down.

Faa Mennesker har ført en saa tilbagetrukken Tilværelse, som vi har gjort. Bortset fra nogle korte Besøg hos Slægtninge og nogle mindre Udflugter en Gang imellem ned til Kysten eller andre Steder,

har vi ingen Steder været. Den første Tid, vi boede herude, deltog vi lidt i Selskabslivet, men mit Helbred led altid noget ved det uvante i dette, jeg fik voldsomme Kuldegysninger og Opkastninger. Jeg har derfor allerede for mange Aar siden været nødt til at afholde mig fra Middagsselskaber, og det har været noget af et Savn for

Darwin's Arbejdsværelse.

mig, da saadanne Selskaber altid bragte mig i godt Humør. Af samme Grund har jeg været nødt til kun at invitere meget faa af mine videnskabelige bekendte ud til mig.

Min største Fornøjelse og eneste Beskæftigelse hele Livet igennem har været videnskabeligt Arbejde, og Spændingen derved kan i lang Tid faa mig til at glemme min daglige Svaghed, ja den kan endogsaa drive den ganske bort. Jeg kan derfor ikke fortælle noget om mit øvrige Liv undtagen om Udgivelsen af mine forskellige Bøger. Maaske et Par Ting om, hvorledes de blev til, fortjener Omtale.

Mine offentliggjorte Arbejder.

I den første Del af Aaret 1844 udkom mine Iagttagelser over de vulkanske Øer, som jeg havde besøgt paa Rejsen med „Beagle“. I 1845 arbejdede jeg strængt med at besørge en ny forbedret Udgave af min „Journal of Researches“, som fra først af blev trykt som en Del af Fitz-Roy's Værk fra 1839. Den Lykke, som dette mit første literære Barn gjorde, hidser min Forfængelighed mere end Hældet med nogen af mine andre Bøger. Endnu den Dag i Dag sælges den i England og de forenede Stater, og den er bleven oversat paa Tysk (to Gange), paa Fransk og mange andre Sprog. Jeg er forbavset over, at Efterspørgslen er saa stor efter en Rejsebeskrivelse, særlig naar den er videnskabelig, og der er gaaet saa mange Aar, siden den første Gang udkom. I England er der solgt ti tusinde Eksemplarer af anden Udgave. I 1846 udkom mine „Geological Observations on South America“. Af en Dagbog, jeg stadig har ført, ser jeg, at mine tre geologiske Bøger (Koralrevne medregnet) omfattede 4½ Aars stadigt Arbejde; „og nu er det ti Aar siden, jeg kom hjem til England. Hvor megen Tid har Sygdom ikke røvet fra mig?“ Jeg kan ikke sige stort andet om disse Bøger, end at jeg til min Overraskelse snart maatte forberede nye Udgaver af dem.²⁰⁾

I Oktober 1846 paabegyndte jeg mit Værk om Cirripedierne. Mens jeg opholdt mig ved Chiles Kyst, opdagede jeg en højst mærkelig Form, som borede sig ind i Skallerne af en Concholepas, og som afveg saa meget fra alle de andre Cirripedier, at jeg maatte opstille en ny Underorden for dens Skyld. For nylig har man fundet en beslægtet, snyltende Form ved Portugals Kyst. For at forstaa min nye Cirripedia's Bygning maatte jeg undersøge og dissekere mange af de almindelige Former, og dette bragte mig lidt efter lidt til at tage Arbejdet op med hele Gruppen. Jeg arbejdede stadig med dette Emne i de følgende tyve Aar og udgav til syvende og sidst to tykke Bind²¹⁾, hvori jeg beskrev alle de kendte levende Arter, og desforuden to tynde Kvantbind om de uddøde Arter. Jeg tror ikke, jeg tager fejl, naar jeg tror, at det var mig, Sir E. Lytton Bulwer

tænkte paa, da han i en af sine Noveller indførte en Professor Long, som havde skrevet to tykke Bind om Albueskæl.

Skønt jeg i otte Aar var optaget af dette Værk, ser jeg dog af min Dagbog, at omtrent to Aar af denne Tid blev opslugt af Sygdom. I 1848 tilbragte jeg af den Grund nogle Maaneder i Malvern for at gennemgaa en Badekur, som hjalp mig saa godt, at jeg ved min Hjemkomst igen kunde optage mit Arbejde. Saa daarligt var mit Helbred, at jeg, da min kære Fader døde, den 12. November 1848, var ganske ude af Stand til at følge ham til Graven, ligesom jeg heller ikke kunde være med til at ordne hans Testamente.

Jeg tror nok, at mit Værk om Cirripedierne er ret betydeligt, da jeg foruden at have beskrevet adskillige nye og mærkværdige Former tillige paaviste Homologierne i de forskellige Organer; jeg opdagede de kalkdannende Organer, skønt jeg begik mange Fejltagelser med Hensyn til Kalkkirtlerne, og endelig viste jeg Tilstedeværelsen for visse Slægters Vedkommende af smaa Komplementhanner, der snyltede paa Hermaphroditerne. Denne Opdagelse er til sidst bleven fuldt bekræftet, selv om en tysk Forfatter dengang morede sig med at erklære, at hele Historien skyldtes min frugtbare Fantasi. Cirripedierne danner en i høj Grad varierende og forskelligartet Gruppe af Arter, som ikke er nemme at klassificere, og mit Arbejde var mig til betydelig Nytte, da jeg i „Arternes Oprindelse“ skulde diskutere Principperne for det naturlige System. Alligevel tvivler jeg om, at Værket stod Maal med den Tid, det krævede.

Fra den 14. September 1854 brugte jeg al min Tid til at ordne den uhyre Mængde Optegnelser vedrørende Arternes Foranderlighed, samt til Iagttagelser og Forsøg i denne Sag. Paa Rejsen med „Beagle“ var jeg i høj Grad bleven overrasket ved i Pampasformationen at opdage store, forstenede Dyr, der var dækkede med et Panser ligesom hos de nulevende Armadillos; for det andet fandt jeg noget mærkeligt i den Maade, hvorpaa nær beslægtede Dyr erstatter hinanden fra Nord til Syd paa Fastlandet, og for det tredje var det mig paafaldende at finde sydamerikanske Dyrs Karakterer hos de fleste af Galapagos-Arkipelagets Beboere, i Forbindelse med den Maade, hvorpaa disse Karakterer varierer fra Ø til Ø; ingen af Øerne synes i geologisk Forstand at være gamle.

Det var tydeligt nok, at disse Kendsgerninger, saa vel som mange andre, kunde forklares ved den Antagelse, at Arterne gradvis modi-

ficeres, og denne Tanke udarbejdede jeg saa videre. Men det var lige saa tydeligt, at hverken Omgivelsernes Virkning eller Organismernes egen Villen (særlig da for Planternes Vedkommende) kunde indeholde Grunden til de umaadelig mange Tilfælde, hvori alle mulige Slags Organismer er saa smukt tilpassede til Livsvilkaarene — f. Eks. Spættens eller Løvfrøens Evne til at klatre i Træer eller Plantefrøenes Spredning ved Modhager eller Fnok. Saadanne Tillem্পninger har altid gjort et dybt Indtryk paa mig, og før man kunde forklare dem, syntes det mig altid unyttigt at prøve paa indirekte at bevise en Modifikation af Arterne.

Da jeg var kommen hjem til England, syntes det mig, at man ved at følge Lyell's Metode i Geologien og ved at samle alle de Kendsgerninger, som paa nogen Maade vedrørte Husdyrs og dyrkede Planters Variering og Natur, maaske kunde kaste lidt Lys over Sagen. Min første Notebog blev paabegyndt i Juli 1837. Jeg arbejdede efter ægte Bacon'ske Principper, og uden at følge nogen Teori samlede jeg Kendsgerninger *en gros*, især med Hensyn til Kulturformer, ved Hjælp af Spørgeskemaer, ved Samtaler med dygtige Opdrættere og Gartnere og ved omfattende Læsning. Naar jeg ser paa den Liste af forskelligartede Bøger, som jeg læste og tog Uddrag af, deriblandt hele Aargange af Tidsskrifter og videnskabelige Meddelelser, saa forbavses jeg over min Flid. Jeg opdagede snart, at Udvælgelsen er Nøglen til Menneskets Held med at danne nyttige Racer af Dyr og Planter. Men hvorledes Udvælgelsen kunde bringes i Forbindelse med Organismer i Naturtilstanden, var mig i lang Tid en Gaade.

I Oktober 1838, det vil sige 15 Maaneder efter, at jeg havde paabegyndt mine systematiske Undersøgelser, læste jeg for min Fornøjelses Skyld Malthus' Bog om Folkemængden, og da jeg ved lang Tids Iagttagelse af Dyrs og Planters Levevis var godt forberedt paa at kunne vurdere den Kamp for Tilværelsen, som gaar for sig alle Vegne, faldt det mig straks ind, at saadanne Omstændigheder vilde virke til, at fordelagtige Varieringer fik Tendens til at blive bevarede, og ufordelagtige til at forsvinde. Resultatet af dette vilde blive Dannelsen af nye Arter. Nu havde jeg til sidst fundet en Teori at arbejde med; men jeg var saa bange for at handle i Overilelse, at jeg bestemte mig til ikke at nedskrive selv den korteste Skitse derom. Først i Juni 1842 tillod jeg mig den Tilfredsstillelse at ned-

skrive et meget kort Uddrag paa 35 Sider af min Teori, og dette blev i 1844 forstørret til et paa 230 Sider, som jeg renskrev og endnu opbevarer.

Men dengang oversaa jeg et Problem af stor Vigtighed, og det forbavser mig, naar jeg ser bort fra Historien om Columbus' Æg, at jeg kunde overse det og dets Løsning. Problemet er den Tendens, som organiske Væsener af fælles Afstamning har til at divergere Karakterer, eftersom de bliver modificerede. At de virkelig har divergeret stærkt, ses af den Maade, hvorpaa alle Slags Arter kan grupperes i Slægter, Slægter i Familier, Familier i Underordener o. s. v. Jeg husker det Sted paa Vejen, hvor jeg paa en Køretur først fik Ideen, hvilket naturligvis var mig til stor Glæde. Og det var lang Tid efter, at jeg havde taget Ophold i Down. Løsningen er, saavidt jeg tror, at det modificerede Afkom af alle herskende og tiltagende Former har Tendens til at lempe sig efter mange og vidt forskellige Levevilkaar i Naturens Husholdning.

I Begyndelsen af Aaret 1856 raadede Lyell mig til at udarbejde en nogenlunde fuldstændig Beretning om mine Anskuelser, og jeg begyndte straks efter en Maalestok, der var tre eller fire Gange saa stor som den, jeg senere fulgte i min „Arternes Oprindelse“; dog var det kun et Uddrag af det Materiale, jeg havde samlet, og jeg gennemførte Halvdelen af Værket paa denne Maade. Men mine Planer blev krydsede; thi først paa Sommeren 1858 sendte Mr. Wallace, som dengang opholdt sig paa det malayiske Arkipelag, mig en Afhandling: „Om Varieteters Tendens til i det uendelige at afvige fra Originaltypen“, og denne Afhandling indeholdt nøjagtig den samme Teori som min. Mr. Wallace udtalte det Ønske, at hvis jeg syntes godt om hans Afhandling, skulde jeg sende Lyell den til Gennemlæsning.

De Omstændigheder, under hvilke jeg paa Lyell's og Hooker's Opfordring samtykkede i at udgive et Résumé af mit Manuskript sammen med et Brev til Asa Gray fra 5. September 1857 og Wallace's Afhandling, er offentliggjort i „Journal of the Proceedings of the Linnean Society“ 1858 p. 45. Jeg havde fra først af meget imod dette Forslag, da jeg mente, at Wallace vilde betragte noget saadant som upassende; dengang kendte jeg ikke hans ædle Karakter. Mit Uddrag af Manuskriptet og Brevet til Asa Gray havde aldrig været bestemt til Offentliggørelse, da begge var daarligt skrevne.

Mr. Wallace's Afhandling var derimod skrevet i et smukt og klart Sprog.

Imidlertid vakte vore fælles Produkter kun ringe Opmærksomhed, og den eneste offentlige Udtalelse, som jeg husker om dem, var fra Professor Haughton i Dublin og gik ud paa, at det gode var ikke nyt, og det nye ikke godt. Dette beviser, hvor nødvendigt det er, at enhver ny Opfattelse bliver gjort saa lang som mulig, for at den overhovedet skal vække Opmærksomhed.

I September 1858 tog jeg efter Lyell's og Hooker's Raad fat paa et Bind om Arternes Varieringer, men blev ofte afbrudt af Sygdom med paafølgende korte Ophold paa Dr. Lane's smukke Vandkuranstalt i Moor Park.

Jeg gjorde et Uddrag af det Manuskript, som jeg i 1856 havde paabegyndt i saa meget større Stil, og fuldførte Bindet i den forkortede Form. Det kostede mig tretten Maaneder og ti Dages strengt Arbejde. Det udkom i November 1859 under Titelen: „Arternes Oprindelse“. Skønt Værket i de senere Udgaver er blevet betydelig forøget og forbedret, er det dog i Hovedtrækkene det samme.

Det er ganske uimodsagt mit Livs Hovedværk; fra først af gjorde det megen Lykke. Det første lille Oplag paa 1250 Eksemplarer blev solgt den Dag, det udkom, og andet Oplag paa 3000 Eksemplarer gik kort efter. 16000 er indtil nu (1876) solgt i England, og i Betragtning af, hvor tyk en Bog det er, er Salget meget stort. Den er bleven oversat paa næsten alle europæiske Sprog, selv paa Spansk, Bøhmisk, Polsk og Russisk. Den er ogsaa, efter hvad Miss Bird siger, bleven oversat paa Japanesisk²²⁾ og bliver læst meget derovre. Paa Hebraisk er der ogsaa kommet en Afhandling om den; den viser, at Teorien findes i det gamle Testamente! Anmeldelserne var talrige; i Begyndelsen samlede jeg alt, hvad der kom om „Oprindelsen“ og mine andre dermed beslægtede Bøger, og det udgør (foruden Avisartikler) 265; men efter nogen Tids Forløb opgav jeg det i Fortvivlelse. Der er udkommet mange Afhandlinger og Bøger om Emnet, og i Tyskland udgives der hvert eller hvert andet Aar en Bogfortegnelse over „Darwinismus“.

Den Lykke, som „Oprindelsen“ gjorde, tror jeg nok, for en Del kan tilskrives den Omstændighed, at jeg i Forvejen havde skrevet to mindre Skitser og endelig havde taget et Uddrag af et meget større Manuskript, som selv var et Uddrag. Derved var jeg i Stand til

at vælge de mest overbevisende Kendsgerninger og Slutninger. Jeg havde ogsaa i mange Aar fulgt den gyldne Regel, altid naar jeg traf paa en offentliggjort Kendsgerning, en ny Iagttagelse eller Tanke, som gik imod mine almene Resultater, da at optegne den med det samme; thi Erfaringen havde lært mig, at den Slags Kendsgerninger og Tanker er langt tilbøjeligere til at svinde ud af Hukommelsen end de, der er os gunstige. Heraf kommer det, at meget faa af de Indvendinger, som blev rejst mod mine Anskuelse, var af den Art, at jeg ikke kendte dem og havde forsøgt at gendrive dem.

Man har undertiden hævdet, at den Lykke, som „Oprindelsen“ gjorde, skyldtes den Omstændighed, at „Tanken laa i Luften“ eller at „man var forberedt paa den.“ Jeg tror ikke, at dette er ganske rigtigt, thi jeg prøvede mellem Aar og Dag ikke saa faa Naturforskere, og det lykkedes mig aldrig at støde paa en eneste, som tvivlede om Arternes Uforanderlighed. Selv Lyell og Hooker, som dog med Interesse hørte mine Meninger, syntes nogensinde at være enige med mig. Jeg prøvede et Par Gange at forklare dygtige Mænd, hvad jeg forstod ved naturlig Udvælgelse, men faldt helt igennem paa det. Hvad jeg derimod nok tror er, at utallige gode Iagttagelser laa hengemt hos Naturforskerne, og de var færdige til at gaa ind paa deres rette Plads, naar den Teori kom, som kunde give Forklaring paa dem. En anden Grund til Bogens Held var dens passende Størrelse; og det kan jeg takke Wallace's Afhandling for. Hvis jeg havde udgivet den efter den Plan, jeg havde lagt, da jeg tog fat paa den i 1856, vilde Bogen have været fire eller fem Gange saa stor som „Oprindelsen“, og kun meget faa vilde have haft Taalmodighed til at læse den.

Jeg vandt meget ved at opsætte Udgivelsen fra 1839, da Teorien stod mig fuldstændig klar, til 1859, og jeg tabte intet derved; thi jeg regnede ikke, om Folk tillagde Wallace eller mig størst Originalitet, og hans Afhandling gjorde uden Tvivl sit til, at Teorien blev godt modtaget. Kun paa ét vigtigt Punkt kom man mig i Forkøbet, hvad min Forfængelighed altid har faaet mig til at beklage; det var nemlig med Hensyn til den Forklaring, som Istiden giver paa Tilstedeværelsen af de samme Plante- og Dyrearter, man finder paa vidt adskilte Bjærgtoppe og i Polaregnene. Denne Anskuelse taltale mig saa meget, at jeg udarbejdede den omhyggeligt til en Afhandling, som, saavidt jeg husker, blev læst af Hooker, nogle Aar før

E. Forbes offentliggjorde sit berømte Skrift om denne Sag (1846)²³). Paa nogle enkelte Punkter var vi uenige, og jeg tror endnu, at jeg havde Ret dér. Jeg har naturligvis aldrig paa Tryk hentydet til, at jeg uafhængigt havde udarbejdet denne Teori. Der var næppe noget, der under hele Udarbejdelsen af „Oprindelsen“ tilfredsstillede mig saa meget som Forklaringen af den store Forskel, der i saa mange Klasser findes mellem Fosteret og det voksne Dyr, og om den store Lighed mellem Fostrene i samme Klasse. Saavidt jeg husker, blev der ikke taget noget Hensyn til dette Punkt i de første Anmeldelser af „Oprindelsen“, og jeg mindes, at jeg i et Brev til Asa Gray udtrykte denne Forundring.

I de senere Aar har alle Anmelderne givet Fritz Müller og Häckel hele Æren, og de har ganske vist ogsaa udarbejdet Emnet mere fyldestgørende og i flere Henseender mere korrekt end jeg. Jeg havde Materiale til et helt Kapitel om denne Sag, og jeg burde have gjort Behandlingen mere indgaaende; thi det er klart, at det ikke lykkedes mig at gøre Indtryk paa mine Læsere, og den, som gør det, fortjener ogsaa efter min Mening hele Æren.

Dette bringer mig til at gøre en Bemærkning om, at jeg altid er bleven behandlet godt af mine Anmeldere, naar jeg fratager de videnskabeligt set ukyndige, og dem er det ikke værd at omtale. Mine Meninger er ofte bleven i høj Grad misforstaaede, haardt modarbejdede og latterliggjorte, men saavidt jeg ved, er det altid sket af en ærlig Vilje. I det hele taget tvivler jeg ikke om, at mine Bøger har faaet alt for megen Ros. Jeg er glad over, at jeg er undgaaet Pennefejder, og det skylder jeg Lyell, som for mange Aar siden, med Henblik paa mine geologiske Værker, ivrigt advarede mig imod at indlade mig paa den Slags, da der sjældent kom noget godt ud af dem, men de altid skaffede de stridende Parter Ærgrelser og Spild af Tid.

Naar som helst jeg har opdaget, at jeg har fejlet, eller at mit Arbejde har været mangelfuldt, saa vel som naar jeg har mødt haanende Kritik, ja ogsaa naar jeg er bleven Genstand for en saa overstadig Ros, at det har krænket mig, saa har det over hundrede Gange været mig en stor Tilfredsstillelse at kunne sige til mig selv: „Jeg har arbejdet saa strengt og saa godt, som jeg kunde, og mere end det kan ingen gøre.“ Jeg mindes fra Opholdet i Good Success Bay, paa Ildlandet, at jeg tænkte (og jeg tror, at jeg skrev det samme

hjem), at jeg ikke kunde anvende mit Liv bedre end ved at berige Naturvidenskaben en lille Smule. Dette har jeg gjort, saa godt jeg har kunnet, og derfor maa Kritikerne gerne sige, hvad de har Lyst til — min Overbevisning kan de ikke tilintetgøre.

De to sidste Maaneder af Aaret 1859 var jeg fuldt optaget af at forberede anden Udgave af „Oprindelsen“, samtidig med at jeg førte min uhyre Korrespondance. Den 1ste Januar 1860 begyndte jeg at ordne mine Notitser til „Dyrs og Planters Variering i Kulturtilstand“, men denne Bog udkom ikke før i Begyndelsen af 1868. Forsinkelsen skyldtes dels hyppige Sygdomme, af hvilke en varede i syv Maaneder, dels det, at jeg havde i Sinde at offentliggøre noget om andre Ting, som dengang interesserede mig mere.

Den 15. Maj 1862 udkom min lille Bog om Orchideernes Befrugtning, som kostede mig ti Maaneders Arbejde; de deri fremførte Kendsgerninger havde jeg samlet sammen paa i mange Aar. I Sommeren 1839 og, jeg tror, ogsaa den foregaaende Sommer kom jeg til at undersøge Blomsters Krydsbestøvning ved Insekter, da jeg ved at arbejde med „Arternes Oprindelse“ var kommen paa den Tanke, at Krydsning spillede en stor Rolle ved at holde de forskellige Former konstante. Jeg beskæftigede mig mere eller mindre med Emnet de følgende Somre, og min Interesse steg betydeligt, da jeg i November 1841 paa Opfordring af Robert Brown havde anskaffet og læst C. K. Sprengel's vidunderlige Bog: „Das entdeckte Geheimniss der Natur“. Nogle Aar i Forvejen havde jeg særlig studeret Bestøvningsforholdene hos vore britiske Orchideer, og jeg ansaa det for det heldigste at forberede en indgaaende Behandling af denne Plantegruppe saa nøjagtigt, som jeg kunde gøre det, fremfor at give mig i Lag med den store Mængde Stof, som jeg i Aarenes Løb havde samlet om andre Planter.

Min Beslutning viste sig at være fornuftig; thi siden min Bog udkom, har der vist sig en umaadelig Mængde Afhandlinger og selvstændige Bøger om Bestøvningsforholdene hos alle mulige Planter, og disse er skrevet langt bedre, end jeg nogensinde kunde have gjort det. Gamle Sprengels Fortjenester, som man i saa lang Tid har overset, er nu kommen i Højsædet saa mange Aar efter hans Død.

Samme Aar skrev jeg i „Journal of the Linnean Society“ en Afhandling om „To Blomsterformer, eller Dimorfisme, hos Primula“,

og i de næste fem Aar fulgte fem andre Afhandlinger om dimorfe og trimorfe Planter. Jeg tror ikke, at der i hele mit videnskabelige Liv er noget, der har glædet mig saa meget som at finde Meningen med disse Planters Bygning. Jeg havde i 1838 eller 1839 bemærket Dimorfisme hos *Linum flavum* og troede først, at det kun var en ganske almindelig Variering. Men da jeg undersøgte de almindelige Former af *Primula*, fandt jeg to Former, som var altfor regelmæssige og konstante til at blive anset for almindelige Varieringer. Jeg var derfor overbevist om, at den almindelige Kodriver (*Primula*) var stærkt paa Vej til at blive særkønnet, saaledes at den korte Støvvej hos den ene Form og de korte Støvdragere hos den anden engang vilde forsvinde helt. Jeg underkastede ud fra denne Opfattelse Planterne nogle Forsøg; men saa snart Blomsterne med de korte Støvveje blev bestøvede med Pollen fra de korte Støvdragere, dannedes der mere Frø end ved hver af de tre andre Kombinationer, og Teorien om Abort fik Dødsstødet. Efter nogle supplerende Forsøg stod det klart, at de to Former, skønt de begge var Hermafroditer, næsten stod i samme Forhold til hinanden som de to Køn i Dyrriget. Hos *Lythrum* (Kattehale) finder man et endnu mere vidunderligt Tilfælde med tre Former, der forholder sig paa samme Maade til hverandre. Jeg fandt senere, at Afkommet af to Planter, der hørte til den samme Form, dannede en nøjagtig og ejendommelig Analogi med Hybrider efter to adskilte Arter.

I Efteraaret 1859 fuldførte jeg en stor Afhandling om „Slyngplanter“ og sendte den til Linnean Society. Udarbejdelsen af dette Værk varede fire Maaneder, men jeg var saa syg, da jeg modtog Korrekturen, at jeg maatte sende den tilbage uden at faa rettet mit daarlige og uklare Sprog. Afhandlingen vakte ikke videre Opmærksomhed, men da den i 1875 udkom i forbedret Skikkelse som Bog, gik den godt. Jeg faldt paa at tage dette Emne under Behandling ved at læse en kort Artikel, som Asa Gray havde offentliggjort i 1858. Han sendte mig nogle Frø, og da Planterne kom op, blev jeg saa overrasket og konsterneret ved at se Stænglernes og Slyngtraadernes omdrejende Bevægelser, der jo egentlig er ganske simple, selv om de ikke synes saa fra først af, at jeg anskaffede mig forskellige andre Slyngplanter og studerede hele Sagen. Jeg følte mig saa meget mere interesseret i det, som jeg ikke var tilfreds med den Forklaring, Henslow havde givet os i alle sine Forelæsninger om

Slyngplanter, nemlig at de havde en naturlig Tendens til at vokse i Spiral. Denne Forklaring viste sig ganske fejlagtig. Nogle af de Tillem্পninger, som træffes hos Slyngplanterne, er lige saa smukke som de Indretninger, der sikrer Orchideernes Krydsbestøvning.

Min Bog om „Husdyrs og dyrkede Planters Varieren“ blev, som allerede meddelt, paabegyndt først i 1860, men udkom ikke før i Begyndelsen af 1868. Det var en tyk Bog, og den kostede mig fire Aar og to Maaneders haardt Arbejde. I den findes alle mine Iagttagelser og en uhyre Mængde Kendsgerninger, som jeg har faaet fra forskellige Kilder, om vore Husdyr og Kulturplanter. I andet Bind har jeg diskuteret alle Varieringens Aarsager og Love, Arvelighed o. s. v., saa vidt som vort nuværende Kendskab tillader det. I Slutningen af Bogen behandler jeg min saa haardt angrebne Hypotese om Pangenesis. En Hypotese, som ikke er verificeret, har ikke stor Værdi, men hvis nogen senere skulde blive ledet af den til at gøre Iagttagelser, hvorpaa en lignende Hypotese kunde grundes, saa har denne gjort sin Nytte, eftersom en utrolig Mængde isolerede Kendsgerninger paa den Maade kan knyttes sammen og gøres forstaaelige. I 1875 kom en anden og meget forbedret Udgave, som voldte mig en Del Besvær.

Min Bog om „Menneskets Afstamning“ udkom i Februar 1871. Saa snart jeg i Aaret 1837 eller 1838 havde faaet Vished for, at Arterne er foranderlige, kunde jeg ikke komme bort fra den Tro, at Mennesket maatte være underkastet den samme Lov. Som Følge heraf samlede jeg Notitser om det Emne for min egen Fornøjelses Skyld og i lang Tid ikke med Offentliggørelse for Øje. Selv om jeg ingen Steder i „Arternes Oprindelse“ har behandlet nogen enkelt Arts Nedstamning, ansaa jeg det dog for det bedste, fordi ingen hæderlig Mand skulde beskylde mig for at lægge Skjul paa mine Meninger, at tilføje, at der ved mit Værk „vilde blive kastet Lys over Menneskets Oprindelse og dets Historie“. Det vilde have været unyttigt, om ikke skadeligt for Bogens Held, at stille mine Meninger om Menneskets Oprindelse til Skue uden samtidig at bevise dem.

Men da jeg fandt, at mange Naturforskere helt igennem havde antaget Læren om Arternes Udvikling, syntes det mig mest formaalstjenligt at sammenarbejde de Notitser, jeg havde, og offentliggøre dem som en speciel Afhandling om Menneskets Oprindelse. Jeg var saa meget des mere glad ved at gøre dette, som det gav

mig Anledning til mere indgaaende at diskutere Parringsvalget, en Sag, som altid har interesseret mig. Dette Emne sammen med Spørgsmaalet om Varieringens Love, Arvelighed og Krydsning af Planter er de eneste Ting, jeg har været i Stand til at behandle saa fyldestgørende, at alt det Materiale, jeg havde samlet, kunde blive brugt. „Menneskets Afstamning“ skrev jeg paa i tre Aar, men som sædvanlig gik en Del af denne Tid tabt ved Sygdom, og en anden Del gik med at forberede nye Udgaver og skrive mindre Afhandlinger. Anden, meget forbedrede, Udgave af „Afstamningen“ udkom i 1874.

Min Bog om „Udtryk for Sindsbevægelser hos Mennesker og Dyr“ kom i Efteraaret 1872. Jeg tænkte først paa blot at ofre et Kapitel af „Menneskets Afstamning“ paa denne Sag, men da jeg begyndte at se mine Notitser igennem, kom jeg straks under Vejr med, at det gjaldt en ny Bog.

Mit første Barn blev født den 27. December 1839, og straks begyndte jeg at gøre Notitser om de første Antydninger til forskellige Udtryk, der viste sig hos ham; jeg var allerede dengang sikker paa, at de mest sammensatte og fineste Afskygninger af Udtryk maa have haft en gradvis og naturlig Oprindelse. I Sommeren 1840 læste jeg Sir C. Bell's beundringsværdige Bog om Udtryk, og dette forøgede i høj Grad den Interesse, jeg nærede for Spørgsmaalet, skønt jeg ikke kunde forlige mig med hans Mening om, at de forskellige Muskler skulde være skabt specielt for Udtrykkets Skyld. Fra nu af tumlede jeg af og til med Emnet, baade anvendt paa Mennesket og paa vore Husdyr. Efterspørgslen efter min Bog var stor; 5267 Eksemplarer blev solgt den Dag, den udkom.

I Sommeren 1860 holdt jeg Ferie og slog mig ned i Nærheden af Hartfield, hvor der voksede store Mængder af to Drosera-Arter; jeg lagde Mærke til, at talrige Insekter blev fanget af Bladene. Jeg tog nogle Planter med hjem og saa, at de bevægede Haarene, naar jeg gav dem Insekter, og dette bibragte mig den Tro, at Insekterne blev fanget med et bestemt Formaal for Øje. Heldigvis faldt et afgørende Forsøg mig ind; jeg lagde nemlig en hel Del Blade ned i forskellige kvælstofholdige eller kvælstoffrie Vædsker af ens Styrke, og saa snart jeg opdagede, at kun de første frembragte energiske Bevægelser, stod det mig klart, at her var en prægtig Mark for nye Undersøgelser.

I de følgende Aar fortsatte jeg Eksperimenterne, naar jeg havde Tid, og min Bog om „Insektædende Planter“ udkom i Juli 1875, det vil sige 16 Aar efter mine første Iagttagelser. Forsinkelsen har i dette Tilfælde, som i saa mange andre, været mig en stor Fordel; thi efter lang Tids Forløb er man i Stand til at kritisere sit eget Arbejde lige saa godt, som enhver anden kan gøre det. Det var mig virkelig en mærkværdig Opdagelse, at en Plante, naar den blot blev irriteret paa en passende Maade, kunde afsondre en Vædske, der indeholdt en Syre og et Ferment, nær beslægtet med det, man kender fra et Dyrs Mave.

Nu i Efteraaret 1876 skal jeg udgive „Virkninger af Kryds- og Selvbefrugtning i Planteriget“. Bogen vil blive et Supplement til „Orchideernes Befrugtning“, i hvilken jeg paaviste, hvor fuldkomne Midlerne til Krydsbestøvning er, og her skal jeg vise, hvor vigtige Resultaterne er. Rent tilfældigt blev jeg ført ind paa de talrige Eksperimenter, som jeg foretog i Løbet af elleve Aar, og som er fremført i denne Bog, og i Virkeligheden var det nødvendigt, at Tilfældet gentog sig, før jeg blev fuldstændig klar til at forstaa den mærkelige Ting, at Kimplanter af selvbefrugtede Forældre, selv i første Generation, er ringere med Hensyn til Højde og Livskraft end Kimplanterne af krydsbefrugtede. Jeg haaber ogsaa, at jeg kan offentliggøre en revideret Udgave af min Bog om Orchideerne og desuden mine Afhandlinger om dimorfe og trimorfe Planter, til aller sidst ogsaa nogle supplerende Iagttagelser over beslægtede Emner, som jeg aldrig har faaet Tid til at ordne. Min Kraft vil saa rimeligvis være udtømt, og jeg skal være rede til at udbryde: „Nunc dimittis.“

Skrevet d. 1ste Maj 1881. — „Virkningerne af Kryds- og Selvbefrugtning“ udkom i Efteraaret 1876, og Resultaterne i denne Bog forklarer, saa vidt jeg tror, de uendelige og vidunderlige Forholdsregler til Overførelsen af Pollen fra en Plante til en anden af samme Art. Jeg tror nu imidlertid, at jeg, hovedsagelig paa Grund af Hermann Müller's Iagttagelser, burde have fremhævet stærkere, end jeg gjorde, de mange Tillempninger til Selvbefrugtning, skønt jeg godt kendte meget af den Art. En meget forstørret Udgave af min „Orchideernes Befrugtning“ udkom i 1877.

Samme Aar kom „Forskellige Blomsterformer o. s. v.“ i første, og 1880 i anden Udgave. Denne Bog bestaar hovedsagelig af adskil-

lige Afhandlinger om heterostyle Blomster; de blev oprindelig trykt af Linnean Society og foreligger her reviderede og forøgede med meget nyt Stof, samt mange nye Iagttagelser over andre Planter, som bærer to Slags Blomster. Som jeg tidligere har bemærket, var der intet, der glædede mig saa meget som det at finde Meningen med de heterostyle Blomster. Resultatet af at krydse saadanne Blomster illegitimt, tror jeg, er meget vigtigt, da det har Forbindelse med Hybridernes Ufrugtbarhed, skønt disse Resultater ikke er bleven bemærkede af ret mange.

I 1879 udkom Dr. Ernst Krause's Oversættelse af min Bog om „Erasmus Darwins Liv“, og jeg tilføjede en Skitse af hans Karakter og Sædvaner efter det Materiale, jeg sad inde med. Mange har følt Interesse for denne lille Skildring, og det undrer mig, at kun 800 til 900 Eksemplarer blev solgt.

I 1880 udgav jeg, ved min Søn Francis' Hjælp, vor Bog om „Bevægelsesevne hos Planter“. Dette var et haardt Stykke Arbejde. Bogen staar noget nær i samme Forhold til min lille Bog om Slynplanterne, som „Krydsbefrugtningen“ staar til „Orchideerne“; thi i Forbindelse med Udviklingsteorien var det umuligt at forklare, hvorfor Slynplanterne er bleven udviklede i saa mange, vidt forskellige Grupper, hvis ikke alle Planter besad en svag Bevægelsesevne af lignende Art. Dette viste jeg var Tilfældet; og jeg blev endvidere ført til en temmelig vidt gaaende Generalisation, nemlig at de store og betydelige Klasser af Bevægelse, f. Eks. de, der fremkaldes af Lyset, af Tyngden o. s. v. alle er modificerede Former af den samme fundamentale Omdrejningsbevægelse. Det har altid moret mig at betragte Planterne som levende Væsener, og det var mig derfor en særlig Glæde at vise, hvor mange og hvor udmærket tilpassede Bevægelser en Rod besidder.

Jeg har nu (1. Maj 1881) sendt Manuskriptet til min lille Bog om „Mulddannelse ved Regnormes Virksomhed“ til Trykkeriet. Det er et Emne af meget ringe Vigtighed; og jeg ved ikke, om det vil interessere nogen af Læserne²⁴), men det har interesseret mig. Det er en Udvidelse af en kort Afhandling, som jeg læste for Geological Society for over fyrretyve Aar siden, og den har opfrisket gamle geologiske Tanker.

Jeg har nu omtalt alle de Bøger, jeg har udgivet, og disse er Milepælene i mit Liv, saa jeg har egentlig ikke mere at meddele.

Jeg ved ikke af, at der i de sidste tredive Aar er foregaaet nogen Forandring med mit Aandsliv undtagen paa et Punkt, som jeg straks skal komme til, og man kunde heller ikke vente nogen anden Forandring end en almindelig Svækkelse. Men min Fader levede til sit 83. Aar uden at miste noget af sin Livlighed, og alle hans Aands-evner var usvækkede; jeg vil haabe, at jeg maa dø, før min Kraft begynder at svinde hen.

Jeg tror, at jeg er bleven lidt mere dygtig til at udfinde rette Forklaringer og eksperimentelle Metoder, men det er maaske Resultatet af lang Øvelse eller af større Kundskabsmængde. Jeg har lige saa vanskeligt ved, nu som før, at udtrykke mig klart og bestemt, og denne Vanskelighed har foraarsaget meget Tidsspilde, men den har tillige medført den Fordel, at jeg har været nødt til at tænke længe og skarpt over hver Sætning; jeg er derved bleven i Stand til at opdage Fejltagelser i mine Slutninger og i mine egne eller andres Undersøgelser. Det ser ud, som om jeg er tvungen af en Skæbne, der altid leder mig til, første Gang jeg skriver noget, at gøre det i en fejltagtig og knudret Form. Tidligere tænkte jeg over Sætningerne, før jeg skrev dem ned, men i de senere Aar har jeg opdaget, at det sparede Tid, naar jeg, saa hurtigt jeg kunde, kradsede flere Sider fulde og forkortede Halvdelen af Ordene, for siden hen at gennemtænke det omhyggeligt. De Sætninger, som blev til paa denne Maade, overgik ofte i Klarhed dem, jeg havde brugt lang Tid til at udarbejde.

Da jeg nu har sagt saa meget om min Maade at skrive paa, vil jeg ogsaa tilføje det, at jeg ved Udarbejdelsen af mine store Bøger bruger en Mængde Tid til almindelig Ordning af Stoffet. Først gør jeg et kort Udkast paa to eller tre Sider og dernæst et større paa flere Sider, hvori ofte nogle faa Ord eller et enkelt erstatter en lang Diskussion eller en Række Kendsgærninger. Hvert af disse Hovedpunkter bliver saa igen forstørret og ofte flyttet, før jeg begynder at skrive *in extenso*. Da jeg i mine Bøger ofte i udstrakt Grad har benyttet andres Iagttagelser, og jeg mange Gange har haft flere forskellige Emner under Behandling paa samme Tid, maa jeg omtale, at jeg har 30—40 store Mapper liggende i Skabe med mærkede Hylder, saaledes at jeg med det samme kan lægge en lille Henvisning eller Bemærkning ind paa dens rette Plads. Jeg har købt mange Bøger, og bag i hver af dem har jeg skrevet et

Register over alle de Kendsgerninger, som vedrører mit Arbejde, eller, hvis Bogen ikke er min egen, har jeg foretaget et lille Uddrag, og af den Slags Uddrag har jeg en hel Skuffe fuld. Før jeg tager fat paa et Emne, gennemser jeg alle mine korte Uddrag og udarbejder et Oversigtsregister, og naar jeg saa henter en eller flere af mine store Mapper frem, har jeg let Adgang til alle de Oplysninger, jeg i mit Liv har samlet.

Jeg har sagt, at der i en Retning er sket en Forandring med mit Aandsliv i de sidste 20—30 Aar. Lige til jeg blev henimod 30 Aar eller maaske lidt længere, har jeg har haft stor Fornøjelse af mange Slags Digterværker, f. Eks. Milton's, Gray's, Byron's, Wordsworth's, Coleridge's og Shelly's, og allerede i min Skoletid interesserede jeg mig for Shakespeare, særlig for hans historiske Skuespil. Jeg har ogsaa omtalt, at baade Malerkunsten og Musiken skaffede mig mange Glæder. Men nu har jeg i mange Aar ikke kunnet udholde at læse en Linie Poesi; sidst prøvede jeg paa at læse Shakespeare, men fandt ham saa utrolig kedelig, at jeg ligefrem fik ondt. Jeg har ogsaa fuldstændig mistet Sansen for Malerkunst og Musik. I Stedet for at Musiken skulde glæde mig, bringer den mig altid til at tænke altfor energisk paa det Arbejde, jeg for Tiden beskæftiger mig med. Jeg har bevaret en Smule Sans for Naturskønhed, men heller ikke her finder jeg den store Nydelse fra gamle Dage. Derimod har jeg i de senere Aar følt mig stærkt oplivet ved Noveller, selv om de ikke er betydelige og blot er Produkter af Indbildningskraften; jeg har mange Gange velsignet Novelleforfatterne. Min Familie har læst en forfærdelig Mængde af den Slags højt for mig, og jeg sætter ogsaa megen Pris paa dem, naar de bare er nogenlunde gode og ikke ender ulykkeligt — noget saadant skulde forbydes ved Lov. En Novelle er ikke efter min Smag, hvis der ikke i den forekommer en Person, som man kan holde meget af, og er denne en prægtig Kvindeskikkelse, kan der jo ikke tænkes noget bedre.

Dette mærkelige og beklagelige Tab af al højere æstetisk Sans er saa meget mere forunderligt, som jeg nu, saa vel som i gamle Dage, interesserer mig stærkt for alle mulige Bøger af historisk og biografisk Indhold, Rejsebeskrivelser (bortset fra de videnskabelige Kendsgerninger, de indeholder) og Afhandlinger om andre Emner.

Min Aand synes at være bleven en Slags Maskine, der frembringer almene Love ud af store Læs Kendsgerninger, men jeg kan ikke forstaa, hvorfor dette skulde have foraarsaget Hensygnen af den Del af Hjernen, hvori de ædlere Evner har Sæde. Et Menneske med en højere organiseret og bedre konstrueret Aand end min vilde sikkert ikke have risikeret det; og skulde jeg leve mit Liv om igen, vilde jeg gøre det til en Regel at læse lidt Poesi og høre noget Musik i det mindste én Gang om Ugen; saa kunde jeg maaske ved Brug have holdt lidt Liv i de Dele af min Hjerne, som nu er hensygnede. Tabet af disse Evner er et Tab af Lykke og kan maaske være skadelig for Intelligensen, skønt rimeligvis mere skadelig for den moralske Karakter, idet vore naturlige Følelser afstumpes.

Mine Bøger er bleven solgt godt i England, er bleven oversat paa mange Sprog og har oplevet mange Oplag i fremmede Lande. Jeg har hørt, at et Værks Held i Udlandet er det bedste Bevis for dets varige Værd. Jeg tvivler paa, at dette holder Stik; men efter det at dømme, skulde mit Navn altsaa kunne leve nogle Aar endnu. Derfor kan det maaske have Interesse at forsøge en Analyse af mine intellektuelle Kvalifikationer og Betingelser, som har foraarsaget Bøgernes Held; skønt jeg nok ved, at det ikke er nemt at gøre ordentligt.

Jeg besidder ikke nogen hurtig Fatteevne eller megen Aandrig-
hed, saaledes som man finder det hos store Begavelser, f. Eks. Huxley. Jeg er derfor en daarlig Kritiker: En Afhandling eller en Bog vækker ved første Gennemlæsning altid min Beundring, og det er først efter megen Overvejelse, jeg finder de svage Punkter. Min Evne til at følge lange og abstrakte Tankerækker er meget begrænset; jeg vilde derfor ikke have været heldig i Metafysik eller Matematik. Min Hukommelse er omfattende, men noget taaget: Det er nok til at gøre mig forsigtig, at den blot svagt minder mig om, at jeg har iagttaget eller læst noget, der strider mod den Slutning, jeg er ved at drage, eller omvendt, begunstiger den, og efter nogen Tids Forløb husker jeg som Regel, hvor jeg skal søge Kilden dertil. I en Retning er min Hukommelse saa daarlig, at jeg f. Eks. aldrig har været i Stand til at huske en enkelt Dato eller en Verslinie mere end nogle faa Dage.

Nogle af mine Kritikere har sagt: „Ja, han er en god Iagttager,

men han er ikke i Stand til at drage Slutninger!“ Jeg tror ikke, det er sandt; thi „Arternes Oprindelse“ er en lang Række Slutninger fra Ende til anden, og den har da overbevist ikke saa faa dygtige Mennesker. Den kunde man vist ikke have skrevet, naar man manglede Evnen til at ræsonnere. Jeg besidder en vis Opfattelsesevne og en almindelig Dømmekraft, som man kan finde den hos enhver nogenlunde duelig Jurist eller Læge, men mere tror jeg heller ikke, det er.

Paa Regnskabets Indtægtsside maa det opføres, at jeg er bedre end de fleste til at opdage Smaating og til at bevare dem omhyggeligt. Til at samle Kendsgerninger og gøre Iagttagelser har min Flid næsten været saa stor, som den kunde; og, hvad der er langt vigtigere, min Kærlighed til Naturvidenskaben har været stadig og stærk.

Denne rene Kærlighed er imidlertid bleven ivrigt understøttet af min Ærgerrighed efter at blive agtet blandt mine Kaldsfæller. Fra min tidligste Ungdom har jeg næret den største Lyst til at forstaa og forklare, hvad jeg saa, det vil sige, gruppere alle Kendsgerningerne under almene Love. Disse Omstændigheder har tilsammen givet mig Taalmodighed til at spekulere og gruble over et hvilket som helst dunkelt Spørgsmaal, selv om det saa tog mange Aar. Saa vidt jeg kan se, er jeg ikke i Stand til blindt at lade mig lede af andre Mennesker. Jeg har altid stræbt efter at holde min Tanke saa fri, at jeg kunde opgive enhver Hypotese, hvor meget jeg end holdt af den (men jeg kan ikke lade være med at danne en om ethvert Emne), saa snart Kendsgerningerne stred imod den. I Virkeligheden havde jeg heller ikke noget andet Valg; thi naar jeg undtager den om Koralrevene, kan jeg ikke mindes en eneste Hypotese, som jeg ikke enten har opgivet eller forandret betydeligt. Dette har naturligvis bragt mig til at nære stor Mistro til den deduktive Metode i de anvendte Videnskaber. Paa den anden Side er jeg ikke meget skeptisk, noget som jeg tror, er skadeligt for Videnskabens Fremgang. En hel Del Skepsis hos en Videnskabsmand er gavnlig, da et unødigt Spild af Tid derved undgaas; men jeg har truffet ikke saa faa Mennesker, som sikkert af den Grund er bleven afholdt fra Forsøg eller Iagttagelser, som direkte eller indirekte vilde have været nyttige.

Som Illustration vil jeg berette det mærkeligste Tilfælde, jeg

har kendt. En Herre (som, efter hvad jeg senere hørte, var godt inde i sin Egns Botanik) skrev engang til mig fra et af de østlige Grevskaber, at Frøene eller Bønnerne paa den almindelige Agerbønne det Aar overalt havde vokset paa den forkerte Side af Bælgen. Jeg skrev tilbage og bad om yderligere Oplysninger, da jeg ikke forstod, hvad han mente; men jeg fik en lang Tid intet Svar. Da saa jeg i et Par Aviser, den ene fra Kent, den anden fra Yorkshire, Artiklér, der meddelte det underlige Tilfælde, at „Bønnerne allesammen havde vokset paa den forkerte Side“. Jeg troede da, at der maatte ligge noget til Grund for denne almindelige Meddelelse; derfor spurgte jeg min Gartner, der oprindelig var fra Kent, om han havde hørt noget om det, og han svarede: „Aa Nej, det er en Misforstaaelse, for det er kun i Skudaar, at Bønnerne vokser paa den forkerte Side, og det har vi jo ikke i Aar.“ Saa spurgte jeg ham, hvorledes de da voksede de andre Aar, men kom snart under Vejr med, at han overhovedet ikke vidste noget om den Ting; men han holdt alligevel fast ved sit.

Kort Tid efter hørte jeg fra min første Hjemmelsmand; han sendte mange Undskyldninger og sagde, at han aldrig vilde have skrevet til mig, hvis han ikke havde haft sin Viden fra flere dygtige Landmænd, men siden havde han talt med hver af dem, og ingen af dem forstod, hvad han mente. Her er altsaa en Tro — om man kan kalde en Paastand, som ikke hviler paa nogen Tanke, saaledes — spredt over hele England uden Spor af Bevis.

Jeg har i hele mit Liv kun truffet tre forsætlig falske Beretninger, og en af dem var maaske endda kun et Eventyr (men der har været adskillige videnskabelige Eventyr), som imidlertid fangede en amerikansk Landbrugsavis. Den handlede om en ny Okserace, som var bleven dannet i Holland ved Krydsninger af forskellige Arter af Slægten Bos (af hvilke nogle, efter hvad jeg ved, er sterile), og Forfatteren var fræk nok til at paastaa, at han havde korreponderet med mig, og at jeg var bleven højlig forbavset over hans vigtige Resultater. Jeg fik Artiklen fra en engelsk Landbrugsredaktør, som gerne vilde høre min Mening om den, før han satte den i Bladet.

Det andet Tilfælde var en Beretning om nogle Varieteter, som Meddeleren havde frembragt af forskellige Slags Primulaer, der af sig selv havde sat en Mængde Frø, skønt Moderplanterne var ble-

ven omhyggeligt beskyttede mod Insekters Besøg. Denne Beretning blev trykt, før jeg havde fundet Meningen med Blomsters Heterostyli, og hele Historien maa have været det pure Bedrageri, eller ogsaa maa Forsøgene være udført med en næsten utrolig Skødesløshed.

Det tredje Tilfælde var mere mærkværdigt: Hr. Huth offentliggjorde i sin Bog om „Ægteskab mellem blodsbeslægtede“ nogle lange Uddrag af en belgisk Forfatters Værker, hvori der stod, at han havde holdt Kaniner til fuldstændig Indavl i mange Generationer uden at spore de ringeste skadelige Følger. Beretningen stod i et meget paalideligt Tidsskrift, nemlig „Det kgl. belgiske Selskabs Beretninger“ ; men jeg kunde ikke lade være at tvivle, jeg ved næppe nok hvorfor, skønt jeg tror, det var fordi der ikke var indtruffet et eneste Uheld, og mine Erfaringer i Dyreopdrætning gjorde noget saadant utroligt for mig.

Saa skrev jeg til Professor Van Beneden og spurgte ham, om Forfatteren var en paalidelig Mand. Jeg fik snart det Svar, at Selskabet til sin Forfærdelse havde opdaget, at hele Beretningen var falsk²⁵). Forfatteren var i Tidsskriftet bleven opfordret til at meddele, hvor han havde boet, og hvor han havde holdt sine mange Kaniner, da han udførte Forsøgene, noget der maatte have taget mange Aar, og man havde ikke hørt fra ham siden.

Min Levevis er metodisk, og dette har været til stor Gavn for mit Arbejde. Endelig har jeg haft megen Fritid, da jeg ikke skulde arbejde for at leve; og selv om min Sygdom har stjaalet megen Tid fra mig, har den dog ogsaa sparet mig for Selskabslivets og Fornøjelsernes Distraktioner.

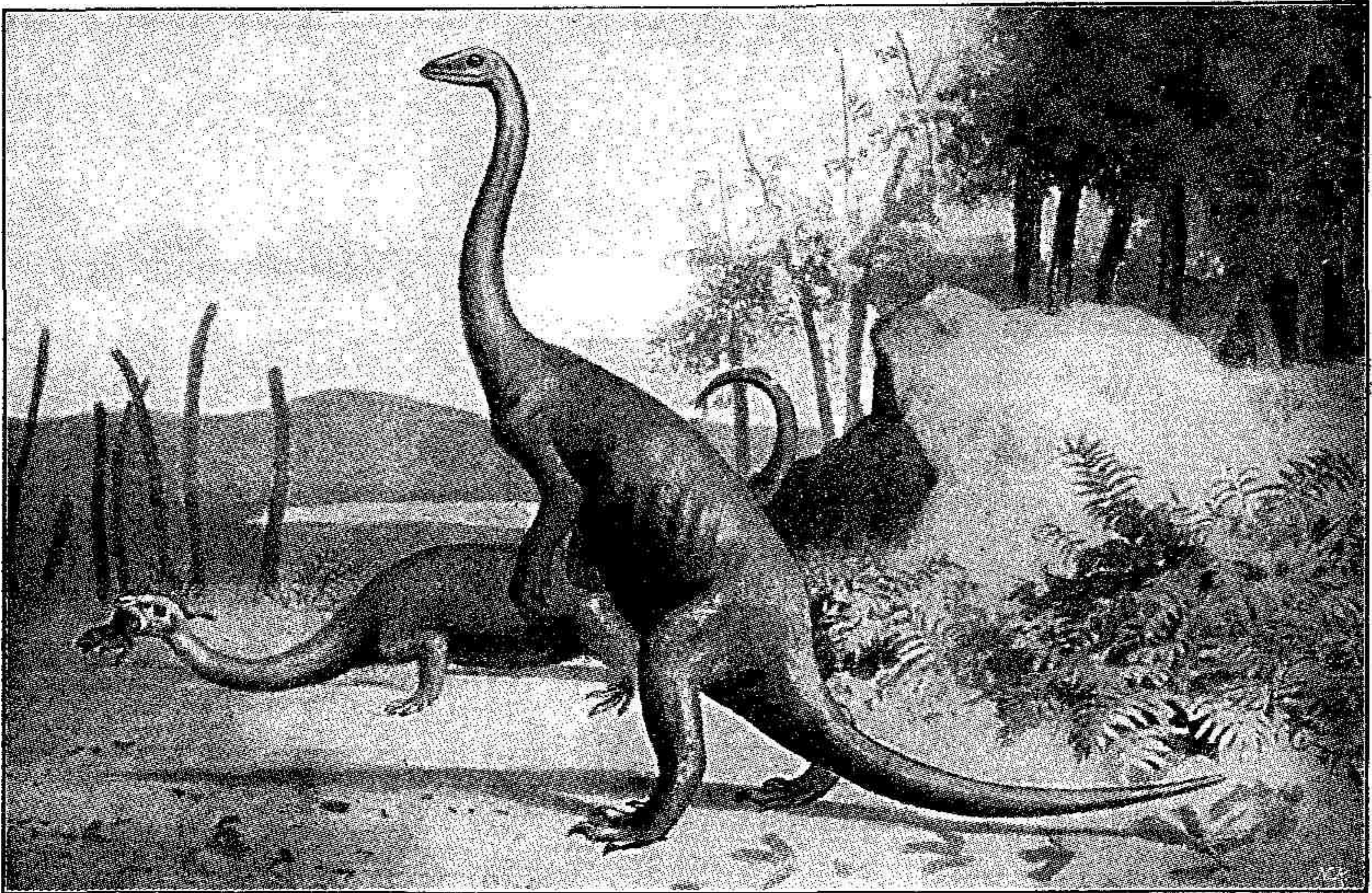
Derfor har, saa vidt jeg kan se, mit Held som Videnskabsmand, det være sig saa ringe som muligt, haft sin Grund i sammensatte og forskelligartede sjælelige Kvalifikationer og Betingelser. Af disse har de vigtigste været: Kærlighed til Videnskaben, ubegrænset Taalmodighed til lang Eftertanke over ethvert Emne, Flid til at iagttage og samle Kendsgerninger og en passende Mængde Opfindsomhed og sund Dømmekraft. Med saadanne almindelige Evner, som jeg er i Besiddelse af, overrasker det mig sandelig, at jeg i saa stor Udstrækning og paa saa mange Punkter har kunnet paavirke Videnskabsmændenes Opfattelser.

NOTER

(C. D. = Ch. Darwin; F. D. = Francis Darwin).

1. Min Faders selvbiografiske Optegnelser er skrevne for hans Børn og ikke med Offentliggørelse for Øje. For mange vil dette maaske synes umuligt, men de, som kendte min Fader, vil forstaa, at det ikke blot var muligt, men tillige naturligt. Selvbiografien bærer følgende Overskrift: „Erindringer vedrørende min Aands og Karakters Udvikling“ og ender med følgende Bemærkning: „Den 3. August 1876. Denne Skitse af mit Liv blev paabegyndt omkring ved den 28. Maj paa Hopedene (Hensleigh Wedgwood's Bolig i Surrey), og siden den Tid har jeg skrevet paa den næsten en Time hver Eftermiddag.“ Man vil let forstaa, at der i en personlig og fortrolig Skildring for Kone og Børn kan forekomme Ting, som her maa udelades, og jeg har ikke ment, det var nødvendigt at antyde, hvor Udeladelserne har fundet Sted. Jeg har fundet det nødvendigt at rette et Par Skrivefejl, men saadanne Forandringer er indskrænkede til det mindst mulige. F. D.
2. Den blev ledet af G. Case, der var Præst ved Unitarkapellet i High Street. Fru Darwin tilhørte den Sekt og besøgte Mr. Case's Kapel, og min Fader kom der med sine ældre Søstre, da han var lille. Baade han og hans Broder blev imidlertid døbt og tilhørte den engelske Kirke, og som Dreng syntes han at have besøgt Kirken og ikke Mr. Case's Kapel. Jeg ser af St. James Gazette, 15. December 1883, at en Mindetavle over ham er indsat i Kapellet, som nu tilhører „Fri kristelig Kirke“. F. D.
3. Pastor W. A. Leighton, som var en af min Faders Kammerater i Mr. Case's Skole, bemærker, at han en Gang havde en Blomst med i Skole og fortalte, at hans Moder havde lært ham at finde Plantens Navn ved at se paa Blomstens indvendige Dele. „Dette,“ siger Mr. Leighton, „vakte i høj Grad min Opmærksomhed og Nysgerrighed, og jeg spurgte ham gentagne Gange, hvorledes man kunde det,“ — men naturligvis kunde hans Lærdom ikke overføres til andre. F. D.
4. Min Onkel, Josiah Wedgwood's Hus. C. D.
5. Justum et tenacem propositi virum
Non civium ardor prava jubentium
Non vultus instantis tyranni
Mente quatit solida. F. D.

6. Den 10. paa Listen af Januar 1831. F. D.
 7. Pastor C. Whitley, Æresdommer i Durham, forhen Lektor i Naturvidenskab ved Durham's Universitet. F. D.
 8. Den nylig afdøde John Maurice Herbert, Kredsdommer for Cardiff og Monmouth. F. D.
 9. Den bekendte Saame Jenyns var Fætter til Mr. Jenyns Fader. F. D.
 10. Mr. Jenyns (nu Blomefield) beskrev Fiskene til „Zoology of the Beagle“ ; og er Forfatter til en lang Række Afhandlinger, særlig zoologiske. F. D.
 11. I Tilslutning hertil plejede min Fader gerne at fortælle en Historie om Sedgwick : De var en Morgen taget ud fra Kroen og havde gaaet et Par Mil, da Sedgwick pludselig standsede og paastod, at han vilde vende om, da han var sikker paa, at „den forbandede Slynge“ (Opvarteren) ikke havde givet Stuepigen den Sixpence, som han havde faaet til hende. Han gik dog tilsidst ind paa at opgive sin Plan, da han indsaa, at der ikke var nogen Grund til at tillægge Opvarteren den Skurkestreg. F. D.
 12. Philosophical Magazine 1842. C. D.
 13. Læst ved Mødet d. 16. Nov. 1835 og trykt som et Skrift paa 31 Sider til Uddeling blandt Selskabets Medlemmer. C. D.
 14. Geolog. Soc. Proc. II. p. 446—49. C. D.
 15. Geolog. Soc. Proc. III. 1842. C. D.
 16. Geolog. Trans. V. 1840. C. D.
 17. Geolog. Soc. Proc. II. 1838. C. D.
 18. Philosophical Magazine 1842. C. D.
 19. Den lille Gentagelse her om Lyell o. s. v. er tilføjet i April 1881, faa Aar efter at det øvrige var skrevet. F. D.
 20. „Geological Observations“ 2. Udg. 1876. „Coral Reefs“ 2. Udg. 1874. C. D.
 21. Offentliggjort af Ray Society. C. D.
 22. Efter hvad Professor Mitsukuri siger, tager Miss Bird fejl. F. D.
 23. „Geolog. Survey Mun.“ 1846. C. D.
 24. Fra Nov. 1881 til Febr. 1884 er der solgt 8500 Eksemplarer. F. D.
 25. Bedrageriet om de offentliggjorte Beretninger, som Mr. Huth citerede, er bleven bemærket af ham selv, og en Rettelse blev vedføjet alle de Bøger, som endnu ikke var solgt. C. D.
-

Archisaurus, en kødædende Kæmpeøgle fra Triastiden.

om Jorden og det hele Verdensrum, oftest barnlige og naive. Og paa Baggrund heraf skildres den moderne, storslaaede Opfattelse af Universet og vor nuværende Viden om Verdensklodens kemiske og fysiske Natur. Det forklares, hvorledes de enkelte Kloder maa tænkes opstaaede og efterhaanden omformede, indtil de er blevne, som vi nu kender dem.

Det følgende Afsnit behandler Jordklodens Udvikling, saaledes som den gaar for sig endnu i vore Dage ved Sammenspillet mellem Jordens *indre* Kræfter, der bl. a. ytrer sig i Vulkaner, Jordskælv og Landjordens Hævninger og Sænkninger, og *ydre* Kræfter, der har deres Kilde i Solen og Maanen og i Jordens Tiltrækningskraft eller Legemernes Tyngde, og som øver deres Virkninger ved Hjælp af Gletsjere, Vandløb, Vinde, Bølger, Havstrømme o. l.

Derefter gøres der Rede for de tidligere Perioder i Jordens Historie med deres mange Omskiftelser: Verdenshave og Verdensdele opstaar og forsvinder, Bjærgkæder dannes og forgaar o. s. v., og samtidig omtales Periodernes for Nutidsøjne forunderlige Plantevækst og Dyreliv i deres bestandige Vekslen, hvorunder vi stifter Bekendtskab med saa mærkelige Former, at den menneskelige Fantasi vilde have ondt ved at skabe noget lignende.

Fremstillingen fortsættes med en Redegørelse for Planternes og Dyrenes Legemsbygning og Formering, navnlig Befrugtningen; og derefter skildres Dyrenes Fosterudvikling, især hos Fisk, Padder, Krybdyr, Fugle og Pattedyr, deriblandt Mennesket.

Derefter omtales, hvorledes de dyrkede Planter og Husdyrene er bleven til og videre udvikles, og endelig fremstilles den egentlige Darwinisme og nogle andre Forsøg paa at forklare Organismernes Afstamning og Udvikling. Særlig den Del af Udviklingslæren, der handler om Mennesket, har jo fremkaldt begejstret Tilslutning og levende Modsigelse. Det hører derfor ikke til det mindst interessante i Værket at gennemgaa de mange slaaende Beviser for Menneskets Afstamning fra et abelignende Væsen.

GYLDENDALSKE BOGHANDEL · NORDISK FORLAG